

2014

Kansan Sivistystyön Liitto KSL ry

[JÄRJESTÖJEN TULEVAISUUS 2022]

Tarja Muukkonen ja Sini Salmenjoki

Sisällys

1. Johdanto, esipuhe	2
2. Tutkimuksen tavoitteet	2
3. Toimintaympäristönä kansalaisyhteiskunta	3
3.1. <i>Kansalaistoiminnan taustaa .....</i>	3
4. Tutkimuksen toteutus	4
4.1. <i>Aineiston keruu ja analyysimenetelmät .....</i>	4
4.2. <i>Luotettavuus – Asiantuntijuudet.....</i>	5
4.3. <i>Tutkimuksen näkökulmina organisaatio, toiminta ja toimijat .....</i>	6
5. Tuloksia.....	7
5.1. <i>Organisaatio .....</i>	8
Rahoitus.....	8
Brändiseksikkyys - imagonäkyvyys	10
Yhdistyssurffailu	11
Rekisteröityneet yhdistykset	11
5.2. <i>Toiminta .....</i>	13
Vapaamuotoinen kansalaistoiminta	14
Valtion vetäytyminen	14
Politiikan paluu	15
Palvelujen yhdistykset	16
5.3. <i>Toimijat .....</i>	16
Motivaatio kansalaistoimintaan.....	17
6. Johtopäätöksiä ja pohdintaa	21
7. Lähteet.....	23
Liite 1: Kutsu eDelfoi-kyselyyn osallistumisesta asiantuntijoille	25
Liite 2: 1. kierroksen kysymykset ja väitteet	28
Liite 3: 1,5. kierroksen kysymykset	32
Liite 4: 2. kierroksen kysymykset	35
Liite 5: Nimilista kutsutuista panelisteista.....	39

1. Johdanto, esipuhe

Erilaiset tapahtumat ja tempaukset vetävät ihmisiä puoleensa, välillä enemmän välillä vähemmän. Alkusysäyksenä tapahtumalle voi olla jokin korjattava "vääräys", esille noussut tai nouseva uusi idea tai jokin muu, joka kesto on riippuvainen täysin toiminnan sisällöstä. Näiden tempauksien ja tekemisten taustalle ei tarvitse olla mitään rekisteröitynyttä yhdistystä vaan niitä toteuttaa joukko samaa tahtovia ihmisiä. Onko tämä se tulevaisuuden joukkoistamisen muoto vai onko jokin syy, miksi nämä vapaasti organisoituvat ryhmät rekisteröityisivät?

Tämä on tärkeä kysymys katsottuna omasta suunnastamme, opintokeskusten näkökulmasta. Opintokeskukset järjestävät opintoja itse sekä yhdessä kansalais- ja kulttuurijärjestöjen kanssa. Tämä tarkoittaa sitä, että toiminta on keskittynyt ennen kaikkea rekisteröityihin yhdistyksiin, jotka toimivat yhdistyslain alaisuudessa. Vapaamuotoisen kansalaistoiminnan tukeminen rahallisesti tai tarjoamalla koulutuspalveluita luo uusia haasteita ja mahdollisuuksia opintokeskuksille, koska tähän ei ole olemassa valmiita malleja.

2. Tutkimuksen tavoitteet

Kansan Sivistystyön Liitto KSL ry on vapaan sivistystyön järjestö. KSL järjestää opintokerho-, kurssi- ja seminaaritoimintaa jäsentensä tarpeisiin. Vuonna 2014 KSL:llä on 16 yhteisöjäsentä. Jäsenjärjestöinä on muiden lisäksi ammattiliittoja, poliittisia puolueyhdistyksiä ja kulttuurijärjestöjä. Kansan Sivistystyön Liitto perustettiin vuonna 1964, ja tuolloin sivistysliiton toiminta-ajatus pohjasi työväenluokan maailmankatsomukseen, sekä kansalaisten sivistyksellisen tasa-arvon toteuttamiseen.

Vapaan sivistystyön tehtäväksi on määritelty vapaata sivistystyötä koskevassa laissa (1998) tukea kykyä toimia yhteisöissä ja edistää kansanvaltaisuuden, tasa-arvon ja moniarvoisuuden toteuttamista suomalaisessa yhteiskunnassa.

Kansan Sivistystyön Liitto ylläpitää KSL -opintokeskusta. Opintokeskus järjestää opintoja itse, sekä yhteistyössä kansalais- ja kulttuurijärjestöjen kanssa. Yhtenä tarkoituksena on suunnitella ja kehittää aikuisten omaehtoista oppimista kursseilla ja opintoryhmissä. Lisäksi opintokeskuksen tarkoituksena on oppimistilaisuuksien järjestäminen yhteiskunnallisten ja muiden kansalaisjärjestöjen sekä taide- ja kulttuurijärjestöjen kanssa. Projektit ja monimuotoiset verkkomaailmaan tuotetut oppimisen ohjelmat luetaan myös opintoimintaan.

KSL:n toiminnan kannalta on tärkeää miettiä, mitkä ovat yhdistysten kehitystarpeet tulevaisuudessa. Järjestökentällä on pitkään puhuttu siitä, että nuoria pitäisi saada mukaan enemmän toimintaan. Kysymys onkin enemmän siitä miten nuoret saadaan aktivoitua ja miten toiminnasta tehdään nuoria kiinnostavaa. Ihmisten kiinnostusta ja aktiivisuutta ei herätetä ilman kiinnostavaa toimintaa. Kokoukset itsessään eivät välttämättä ole kiinnostavia.

3. Toimintaympäristönä kansalaisyhteiskunta

Kansalaisyhteiskunnalla on perinteisesti tarkoitettu toimintaa, joka on valtiosta vapaata, jota ohjaavat siihen osallistuvat ihmiset, jossa osallistuminen on vapaaehtoista ja joka ei pysty tuottamaan voittoa. Kansalaisyhteiskunnan ydin on perinteisesti ollut pohjoismaissa järjestö. (Möttönen ja Niemelä, 2005, s.28)

Kansalaistoiminnan keskeisimpiä muotoja ovat pitkään olleet kansalaisjärjestöt. Kansalaisjärjestöihin lukeutuvat niin keskusjärjestöt kuin pienemmän yhdistykset. Kansalaisyhteiskunta luo edellytykset demokratialle.

Oikeusvaltiossa kansalaisten perusoikeuksista säädetään lailla. Suomen uusi perustuslaki tuli voimaan 1.3.2000. Perustuslaki kannustaa kansalaisia osaltaan osallistumaan ja vaikuttamaan omiin ja yhteisiin asioihin. (Hölttä, 2013, 25)

Jokaisella on perustuslain mukaan oikeus osallistua ja vaikuttaa yhteiskunnan ja ympäristön kehittämiseen. Julkisen vallan tehtävänä edistää yksilön mahdollisuuksia osallistua yhteiskunnalliseen toimintaan ja vaikuttaa itseään koskevaan päätöksentekoon (PL 14§ 4 momentti). Jokaiselle on pyrittävä turvaamaan oikeus terveelliseen ympäristöön sekä mahdollisuus vaikuttaa elinympäristöään koskevaan päätöksentekoon (PL 20§ 2 momentti). (Hölttä, 2013, 25)

3.1. Kansalaistoiminnan taustaa

Kansalaistoiminta on ollut mukana 150 vuoden ajan osana yhteiskuntaa ja sen kehitystä. Nykymuotoisen yhdistystoiminnan synty ajoittuu 1700-luvun lopulle niin Suomessa kuin Euroopassakin. (Harju 2005, 21)

1860- ja 1870-luvulla luotiin perusta kasvattavalle ja kehittäväälle, kansalliselle ja yhteiskunnalliselle kansalais-, puolue- ja ammattiyhdistystoiminnalle. Aaro Harjun mukaan juuri talonpoikien ja työväestön sivistystason nousu, kansakoulun levittäytyminen ja kansanläheisen sivistyneistön nousu loivat perustan suomalaiselle kansalaistoiminnalle. Perustettiin raittiusseuroja, vapaapalokuntia, nuorisoseuroja ja urheiluseuroja. Ammattiyhdistyksiä synnyttiin ja naisjärjestöt alkoivat organisoitua. Taustana oli vahva suomalainen yhteiskunnallinen herääminen.

Harju on nostaa monissa kirjoituksissaan, muun muassa Yhteisellä asialla – kirjassa järjestötoiminnan kehityksessä muutaman murrosvaiheen 1900-luvulla. Ensimmäinen vaihe ajoittuu vuosiin 1905–1918, jolloin poliittinen työväenliike voimistuu suurlakon jälkeen. Tällöin erkanivat omat työväenjärjestöt. Toinen vaihe liittyy vuosiin 1928–1932, jolloin oikeistolainen protestiaalto pyyhki yli Suomen ja johti aluksi Lapuan liikkeen ja sitten Isänmaallisen kansanliikkeen syntyyn (Harju, 2005, 24).

Kolmas vaihe ajoittuu sotien jälkeiseen kauteen. Kansalaisjärjestöille tuli aivan oma tehtävä jälleenrakentamisen Suomessa, olla vastapainona raskaalle työlle. Tällöin poliittiset järjestöt kokivat suuria nousuja ja monien lakkauttamisia.

1960–1970 -luvut olivat poliittisten järjestöjen nousua, kun taas 1980-luvulla tämä kytkentä löyheni. Ihmisten kiinnostus suuntautui harrastus-, liikunta-, kulttuuri- ja ympäristöjärjestöihin.

Yhdistyksiä on enimmillään rekisteröity Suomessa vuonna 1946 yhteensä 4985 ja vähimmillään vuonna 1924 yhteensä 1022 (pois lukien rekisterin aloitusvuosi ja sotavuodet). Vuosien 1919 – 2010 välillä on vuosittain keskimääräisesti rekisteröity noin 2030 uutta yhdistystä (PRH).

Kansalaistoiminta on ollut ja on yhä edelleen ihmisten vapaaehtoista toimintaa yhteiseksi hyväksi. Tyypillistä suomalaiselle kansalaistoiminnalle on juuri se, että se tehdään pääosin vapaaehtoistyönä. (Harju 2005, 33)

4. Tutkimuksen toteutus

4.1. Aineiston keruu ja analyysimenetelmät

Tässä tutkimuksessa kerättiin aineistoa asiantuntijoilta delfoi-menetelmää hyödyntävällä verkossa tapahtuvalla eDelfoilla.

Delfoi-menetelmä on asiantuntijamenetelmä, jota on käytetty laajasti tulevaisuudentutkimuksessa. Delfoi-menetelmässä kuullaan nykyisin tyypillisesti kahdella tai kolmella kierroksella 15–40 asiantuntijaa.

Asiantuntevan ja kattavasti relevantteja intressitahoja edustavan paneelin valinta on tutkimuksen ratkaiseva vaihe. Ensimmäisellä kierroksella, joka usein toteutetaan haastatteluin, etsitään olennaisia kysymyksiä ja motivoidaan paneelia jatkotyöskentelyyn. Seuraavalla kierroksella panelistit arvioivat tulevaisuusväitteitä ja perustelevat vastauksiaan erilaisin näkökohdin eli argumentein. Keskeinen piirre menetelmässä on vastauksien antaminen ilman nimiä eli anonyymisti. (<http://fi.wikipedia.org/wiki/Delfoi-metodi>, 25.6.2014)

Toisena erityispiirteenä on se, että kierroksia on monta, joiden aikana asiantuntijoilla on mahdollisuus korjata kannanottojaan. Ja kolmantena erityispiirteenä on se, että Asiantuntijoiden tulevaisuutta koskevia käsityksiä ei hyväksytä sellaisinaan perustelematta, vaan niiden esittäjien odotetaan puolustelevan ja perustelevan kantojaan viimeisimmän tiedon valossa. (Osmo Kuusi: Delfoi-metodi)

Menetelmän avulla voidaan tutkia vaihtoehtoisia tulevaisuuksia. Edelfoi soveltuu teknologian kehityksen ennakointiin (teknologiaennusteet), koulutuksen tulevaisuuden hahmotukseen (sivistysbarometri) ja organisaatioiden päätöksenteon valmisteluun ja yhteisöjen oppimiseen. Edelfoita hyödyntäen on mahdollista suunnitella, toteuttaa, dokumentoida ja raportoida kyselyjä, selvityksiä, keskusteluja ja tutkimuksia. (<https://edelfoi.fi/materials.page>)

Talven 2011 aikana tehtiin 8 haastattelua delfoi-kyselyn pohjaksi. Aiheena oli yhdistysten tulevaisuus aika vapaasti, sillä näillä haastatteluilla haimme niitä erityiskysymyksiä, joita nousisi haastateltavilta. Haastateltavat olivat pitkän linjan yhdistystoiminnassa mukana olleita. Valitsimme haastateltavaksi henkilöitä, joilla uskoimme heidän pitkästä kokemuksesta johtuen olevan laajempaa näkemystä tai ajatuksia yhdistystoiminnan tulevaisuudesta. Yhtensä esimerkkinä mainittakoon Aaro Harju, jonka mukaan yhdistyksissä vanhat valtaa pitävät toimijat eivät päästä uusia toimijoita mukaan, jolloin toimintakaan ei pääse uudistumaan. Antti Poikolan mukaan

järjestäytymätöntä kansalaistoimintaa on, koska järjestäytyneen kansalaistoiminnan luottamustehtävät nähdään riippakivinä.

Näiden haastattelujen perusteella rakennettiin delfoin 1.kierroksen kysymykset ja väitteet (liite 2). Kyselyä testattiin vielä ennen varsinaiselle asiantuntijajoukolle lähettämistä kahdella panelistilla, joiden kommenttien ja kysymysten perusteella tehtiin vielä viimeiset muutokset. Lopullisessa kyselyssä oli ensimmäisellä kierroksella 10 tutkimuskysymystä ja yksi taustatietokysymys vastaajan asiantuntijuudesta. Kolme ensimmäistä kysymystä koski yhdistysten määrän kehitystä sekä rekisteröitymisen tapaa. Kolme seuraavaa kysymystä käsitteli eri-ikäisten sitoutumista sekä rekisteröityihin yhdistyksiin että vapaamuotoiseen kansalaistoimintaan. Viimeiset neljä kysymystä koskivat toimintamuotoja ja niiden pysyvyyttä erilaisessa kansalaistoiminnassa.

Ensimmäisen kierroksen vastaukset olivat sen verran niukasti perusteltuja, että ennen kuin sieltä nostettiin uusia teemoja ja hiljaisia signaaleja, tehtiin muutamia yhteenvetoja ja nostoja. Näihin haluttiin vielä tarkemmin perusteluja, joten 1. kierros muuttui 1 ½ -kierrokseksi (liite 3). Edelleen jokainen asiantuntija sai muunnella vastauksiaan ja tutustua muiden vastauksiin. Ensimmäinen kierros tehtiin kevään 2012 lopussa ja 1 ½-kierros kesän alussa. Syksyllä 2012 ensimmäisen kierroksen (ja 1 ½ -jatkokierroksen) kuumat perunat nostettiin toiselle kierrokselle uusina ja perusteluja odottavina väitteinä (liite 4). Kysely lähetettiin samoille asiantuntijoille ja muutamalle uudelle, koska kutsuttujen ja vastaajien lukumäärässä oli niin paljon eroa. Tämä siitäkin syystä, että lähes jokaista vastaajaa oli lähestytty ennen 1.kierrosta puhelimitse ja pyydetty lupa kyselyn lähettämiseen.

Aineiston keruu- ja analyysimenetelmän valinnassa ja toteutuksessa hyödynsimme Anita Rubinin ja Hannu Linturin asiantuntijuutta Delfoi-menetelmäkoulutuksen¹ aikana.

4.2. Luotettavuus – Asiantuntijuudet

Tutkimuksen panelistit eli asiantuntijajoukko koostui järjestökentällä työssä tai luottamustehtävässä toimivista henkilöistä. He edustivat sekä keskusjärjestöjä että paikallisesti toimivia yhdistyksiä ja ryhmiä. Mukana oli myös tutkimuspuolen ja rahoittajan edustajia. Nimilista kutsutuista panelisteista on liitteessä 5. Heidän vastausaktiivisuuttaan emme tiedä anonymiteetin vuoksi.

Seuraavassa taulukossa on kuvattuna panelistien asiantuntijuus heidän itsensä määrittämänä sekä meidän ennakko-olettamana.

---

¹ lisätietoja menetelmästä ja siihen liittyvistä koulutuksista Tulevaisuudentutkimuksen metodiyhteisö kehittäjille ja tutkijoille osoitteessa: <http://edelfoi.ning.com>

	ammatti- johtaminen	luottamus- toiminta	vapaaehtoinen toiminta	tutkimus	valvonta ja rahoitus
vapaamuotoinen kansalaistoiminta	4 (1)	8 (3)	10 (4)	4 (8)	2 (0)
paikallisyhdistys	3 (2)	15 (7)	16 (5)	5 (5)	3 (5)
keskusjärjestö	14 (12)	6 (2)	2 (0)	5 (6)	6 (6)
muut sektorit	4 (1)	3 (1)	4 (0)	7 (7)	4 (3)

Taulukko 1. Asiantuntijuudet

Taulukossa 1 ensimmäinen luku on panelistien valitsevat asiantuntijuudet, kun taas suluissa oleva luku kuvaa meidän alkuolettamaa. Luvut kuvaavat sitä, kuinka monta panelistia edustaa kutakin vaihtoehtoa. Jokaisella panelistilla on valittuna useampia asiantuntijuuksia. Pienestä panelistimäärästä huolimatta asiantuntijuuksien kattavuus on erittäin hyvä koko kentässä, niin toiminnan muodon kuin kunkin osallisuuden näkökulmasta.

4.3. Tutkimuksen näkökulmina organisaatio, toiminta ja toimijat

Tutkimuksessa olemme lähestyneet kansalaistoiminnan muotoja (rekisteröityneet yhdistykset ja vapaamuotoinen kansalaistoiminta) organisaation, toiminnan ja toimijoiden näkökulmasta. Tarkastelemalla rekisteröityneitä yhdistyksiä ja vapaamuotoista kansalaistoimintaa näistä kaikista mainituista näkökulmista olemme pyrkineet tuomaan esille niiden erityisyyksiä ja eroavuuksia sekä toisaalta myös samankaltaisuuksia.

Käytämme yhdistys- ja järjestötermejä synonyymeinä. Olemme suosineet yhdistys-sanaa, järjestö-sanaa käytämme yhdyssanoissa ja vakiintuneissa termeissä.

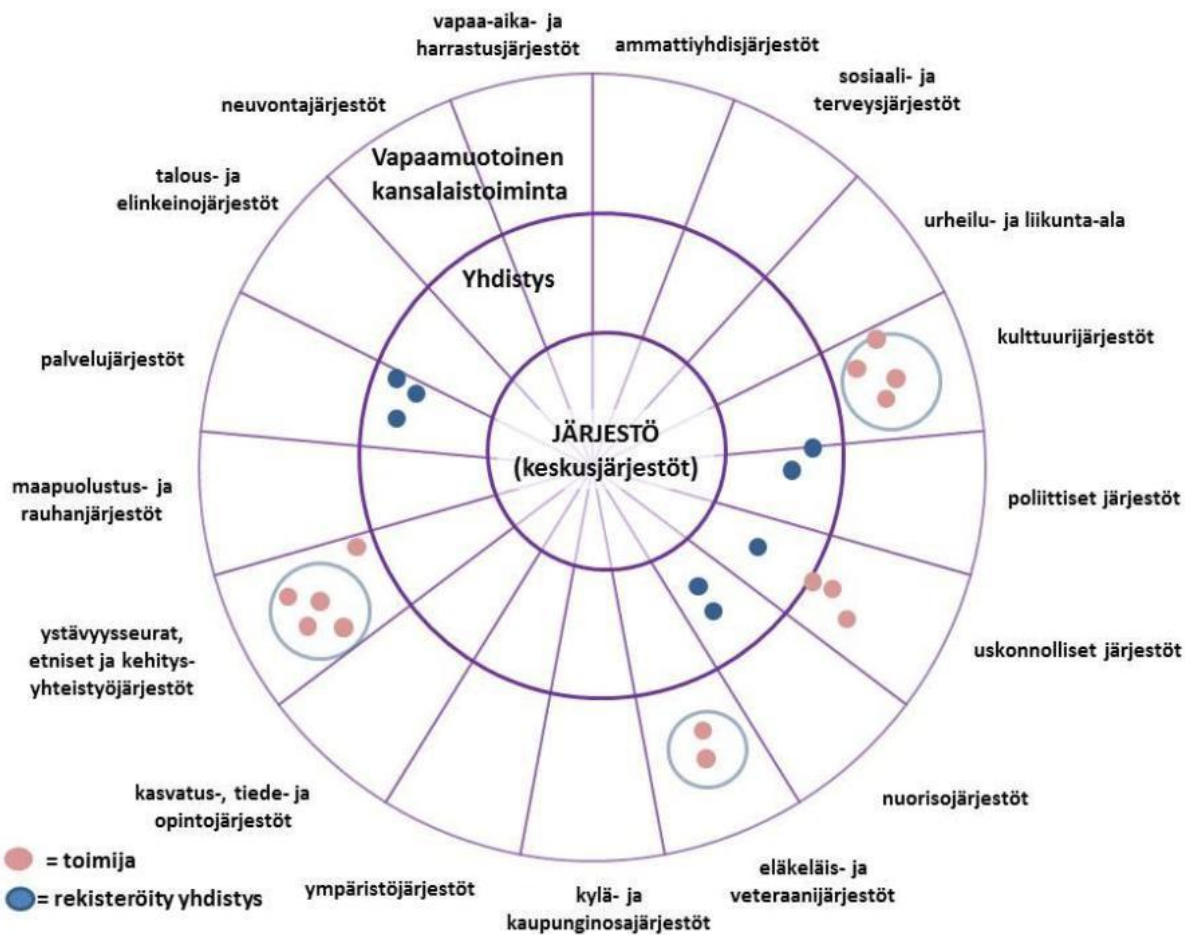
Organisaation tasolla on tarkasteltu sitä, minkälaista hallintoa kansalaistoiminnassa on ja kuinka byrokraattista se on. Toimintaa tarkastelemalla on hahmotettu, minkälaiset toiminnan muodot kiinnostavat ihmisiä kymmenen vuoden kuluttua.

Kansalaistoiminta käsittää tässä tutkimuksessa keskusjärjestöt, paikallisyhdistykset ja vapaamuotoisen kansalaistoiminnan. Viimeksi mainittu on vaikuttamisen ja osallistumisen muoto, jota voidaan kutsua ns. epäviralliseksi toiminnaksi, koska sen taustalla ei ole virallista ja siten oikeustoimikelpoista organisaatiota.

Toimijoiden tasolla kiinnostusta herättivät erityisesti toimijoiden motiivit osallistua kansalaistoimintaan sekä niihin vaikuttavat tekijät. Motiiveihin vaikuttavilla tekijöillä tarkoitetaan esim. muutoksia elämäntilanteessa kuten eläkkeelle siirtymistä. Edellä mainittu muutos luo lisää vapaa-aikaa, ja kansalaistoiminta, kuten mikä tahansa muukin harrastustoiminta, on aikaa vievää.

Tarkastelun kohteena ovat myös kansalaistoiminnan sektorit: mm. aatteellinen toiminta poliittinen toiminta, luonnonsuojelu, uskonnollinen toiminta, nuorisotoiminta,

urheilu- ja liikunta, ammattiyhdistystoiminta, sosiaali- ja terveysalan toiminta. Sektorit sekä kansalaistoiminnan tasot on kuvattu kuvassa 1.

Kuva 1. Kansalaistoiminnan kenttä

5. Tuloksia

Tässä luvussa käsittelemme tuloksia organisaation, toiminnan ja toimijoiden näkökulmasta. Esittelemme ensisijaisesti toisen kierroksen tuloksia, mutta olemme käyttäneet myös aikaisempien kierroksien vastauksia, kun ne ovat tuoneet jotain uutta valaisua asiaan.

Käytämme osallistujien vastauksia suorina lainauksina, ja ne on kirjoitettu kursiivilla ja siten erottuvat selvästi muusta tekstistä. Olemme muuttaneet vain muutamia kirjoitusasuja, puuttumatta sisältöön.

Esittelemme tuloksista meitä eniten kiinnostavat kysymykset ja niiden vastaukset.

5.1. Organisaatio

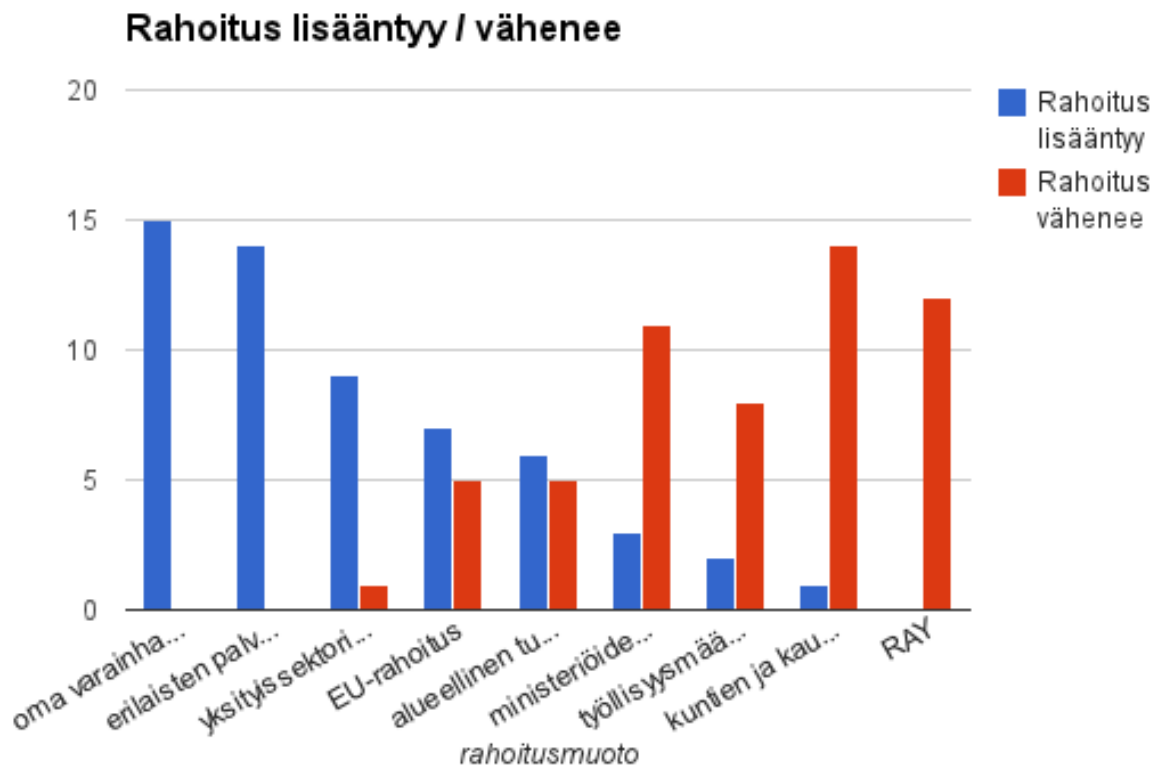
Rahoitus

Kansalaistoiminnan kentän laajempi arviointi edellyttää myös rahoituksen arviointia, koska yhdistykset painivat yhä niukempien varojen turvin. Tiukka rahoituksen saaminen ja viranomaisohjaus vaikeuttavat yhdistysten toimintaa. Pyysimme panelisteja arvioimaan, mitkä rahoitusmuodot tulevat seuraavan kymmenen vuoden aikana lisääntymään ja mitkä vähenemään. Vastausvaihtoehtoina olivat: oma varainhankinta (jäsenmaksut, palveluiden myynti, myyjäiset, pääomatulot jne.), kuntien ja kaupunkien myöntämät harkinnanvaraiset avustukset (yleisavustukset, kohdennetut avustukset jne.), erilaisten palveluiden myynnistä saamat tulot (ostopalvelusopimukset jne.), Raha-automaattiyhdistyksen avustukset, yksityissektorin tukirahoitukset (lahjoitukset, sponsorointi, apurahat / säätiöt), työllisyysmäärärahat (työ- ja elinkeinotoimistojen ja KELAn palkkatuet), alueellinen tukirahoitus (TE-keskukset, lääninhallitukset jne.), ministeriöiden rahoitus (OPM, MMM, TEM, YM, UM jne.), EU-rahoitus (ESR, projektit, CIMO jne.) tai vielä jokin muu rahoitusmuoto.

Tuloksien perusteella yhdistysten omavarainhankinta ja erilaisten palveluiden tuottaminen tulevat lisääntymään. Omalla varainhankinnalla panelistit tarkoittivat mm. jäsenmaksu-, palveluiden myynti-, myyjäis- ja pääomatuloja.

”Uskon, että ns. julkinen rahoitus vähenee huomattavasti, hyvistä yrityksistä huolimatta ja järjestöt joutuvat vuosi vuodelta enemmän panostamaan omaan varainhankintaan”. Rahoituksen muuttumisen nähtiin olevan myös mahdollisuus yhdistyksille ”Uskon, että tuossa kehityskulussa voi olla jotain hyvääkin. Jonkun muun rahoittamana hyvän tekeminen on liian helppoa, jotta fokus säilyisi siinä mitä varten toiminta on joskus aloitettu.”.

”Tervettä kehityksessä on se, että se ohjaa järjestöjä omaehtoisemmalle pohjalle, kun rahoitus tulee jäsenistöltä, myyntituloista ja yksityiseltä sektorilta. Edellyttää helppojen nettimaksukanavien kehittämistä ja näkyvää kampanjointia. Joukkorahoitus on tulevaisuuden juttu.”

Kuva 2. Rahoitus lisääntyy/vähenee

Kuntien ja kaupunkien sekä RAY:n rahoitus tulee vähenemään (vain yksi näki ensimmäisen lisääntyvän). Perusrahoituksen väheneminen vaikuttaa siihen, että rahoitusta haalitaan pienemmistä osista. Omavaranhankinta on lyhytjänteisempää ja sillä on enemmän kampanjamaisia piirteitä. Varainhankintaa voi olla esimerkiksi erilaisten oheistuotteiden myyminen, mikä varsinaisesti ei ole yhdistysten perustoimintaa. Oheistuotteiden myyminen voi lisätä yhdistysten byrokratiaa, mikäli varainhankinta tulee veronalaiseksi.

EU-rahoitus on osalle yhdistyksiä merkityksellinen ja välttämätön perustoiminnan ylläpitämiseksi. EU-rahoituksen luoma turva yhdistyksille on kuitenkin häilyvä, sillä painotukset avustuskohteista muuttuvat kausittain, eikä tukea samalle toiminnalle voi välttämättä saada vuodesta toiseen. Myös EU-rahoituksella tehtävien hankkeiden kaikenlainen byrokratia on niin suurta ja monimutkaista, että moni yhdistys jättää suosiolla hakematta näitä rahoja.

Yhdistysten paine kasvattaa jäsenmaksuja kasvaa. Nykyiset, lähinnä nimelliset jäsenmaksut, eivät tuota yhdistyksille riittävää tuloa. Poikkeuksena ovat suuret yhdistykset, joissa jäseniä on paljon ja joissa jäsenmaksutuotto on tiheää, jopa kuukausittain tapahtuvaa (esim. ammattiliitot, joiden jäsenmaksusta osa kartuttaa samalla työttömyysturvaa).

Mielestämme olisi hyvä miettiä, mihin kansalaistoimijat tarvitsevat rahoitusta kipeimmin. Mikäli itse toiminnan pyörittäminen ei vaadi rahoitusta, vaan hallinto pyörii lähes kuluitta, niin yhdeksi rahoitusta vaativaksi tarpeeksi tulevat tilat. Moni kansalaistoiminta tarvitsee toimiakseen tilat, joissa on mahdollisuus kokoontua. Voisivatko kunnat tulevaisuudessa tarjota yhdistyksille ja vapaille toimijoille tiloja käyttöön?

Yhtenä vastauksena kansalaistoimijoiden toiminnan rahoittamiseen voi olla aiempaa tiiviimpi yhteistyö muiden toimijoiden kanssa. Vapaat kansalaistoimijat ja yhdistykset voisivat hyötyä toisistaan, jos rahoituksen ja hallinnon hoitaisivat yhdistykset ja toiminnan vapaat kansalaistoimijat.

Brändiseksikkyys - imagonäkyvyys

Kansalaistoiminnassa on viime vuosina korostunut brändien ja imagon merkitys. Meistä on kiinnostavaa pohtia, tuleeko trendi jatkumaan. Lähestyimme teemaa väittämän avulla, jossa esitimme, että vuonna 2022 menestyvät yhdistykset, joilla on korkea mediahuomioarvo ja kyky vedota ihmisten tunteisiin. Tarkoitimme tässä yhteydessä sekä rekisteröityjä yhdistyksiä että vapaamuotoista kansalaistoimintaa.

Vastauksien perusteella nähdään hyvin todennäköisenä, että tulevaisuudessa pärjäävät erityisesti brändiseksikkäät yhdistykset. Kehityssuuntaa ei pidetty kuitenkaan toivottavana ja sillä nähtiin olevan myös negatiivisia vaikutuksia *"...Huonoa on tietenkin taktisen viestinnän korostuminen eli yleisön vedättäminen ja ratsastaminen kaikenlaisilla julkisuuskynnyksen ylittävillä yhteiskunnallisilla kriiseillä ja happeningeillä."*

Tulevaisuudessa brändiseksikkäät toimijat keräävät valtaosan avustuksista ja sponsorirahoista, joita antavat yhä useammin erilliset välittäjäyhtiöt. Välittäjäyhtiöillä tarkoitetaan tässä yhteydessä yhdistyksiä tai säätiöitä, joiden yhtenä tehtävänä on rahoittaa yhdistyksiä ja hoitaa niiden puolesta hallinnointia.

Markkinointi korostuu kansalaistoiminnassa, brändillä ja mielikuvilla on aiempaa suurempi merkitys. *"Mediaseksikkyys tarkoittaa sitä että yhdistys on onnistunut agendansa kiteyttämisessä ja sen kertomisessa muulle yhteiskunnalle. Se on hyvä se, koska avoin toiminta on parempi kuin suljettu salaseura."*

Nykypäivänä verkkonäkyvyys on yhä tärkeämmässä asemassa. Erilaisilla toimijoilla on lähtökohtaisesti yhtäläiset mahdollisuudet saada näkyvyyttä verkossa, koska itse palveluiden käyttöönotto ei vaadi taloudellisia satsauksia. Ilmaispalveluita on nykyään runsaasti esim. blogit, facebook, youtube ja twitter. Ilmaiset palvelut pärjäävät vertailussa hyvin maksullisille palveluille ja ne ovat varsin käytettyjä. Perinteisissä medioissa, kuten painotuotteissa, televisiossa ja radiossa, korostuu rahan merkitys.

Näkyvyyden saaminen vaatii kuitenkin ajallista panostusta eli ihmisresursseja. Näkyvyyden vaikuttavuuteen vaikuttaa paljon se miten toimijat osaavat käyttää erilaisia palveluita ja viestiä kullekin palvelulle ominaisella tyylillä. Sisällöltään hyvä viesti voi jäädä tavoittamatta, mikäli palvelua ei ole osattu käyttää. Brändin rakentaminen verkkoon vaatii teknistä osaamista ja viestintätaitoja. *"Piiloon saattaa jäädä hyvää työtä tekeviä järjestöjä."*

"Olen samaa mieltä muiden vastaajien kanssa, että "vetoavat" tai "söpöt" aiheet tulevat saamaan enemmän huomiota erityisesti tilanteessa, jossa julkinen rahoitus tiukentuu. Näin on käynyt esim. Britanniassa, jossa usein kerrottu esimerkki ovat aasien hoitokodit, jotka eivät voi käyttää kaikkea saamansa rahaa. Kaikilla yhdistyksillä on kuitenkin tarina kerrottavana, jolloin kertomisen ja kampanjoinnin taitoja tarvitaan. Olemme miettineet tapoja tuoda vapaaehtoisen ääni vetoavasti esiin."

Yhdistyssurffailu

Yhdistyssurffailulla tarkoitetaan ihmisten kiinnittymistä yhdistyksiin, kuinka pysyviä jäsenyydet ovat tai kuinka herkästi vaihdetaan yhdistystä.

Tulevaisuudessa todennäköisenä skenaariona voidaan nähdä, että aktiiviset toimijat vaihtavat jäsenyyttä kulloinkin toiminnan kiinnostavuuden mukaan. Jäsenyyksien määrässä ei tapahdu suuria muutoksia yksittäisen ihmisen kohdalla.

Esitimme väittämän: Yhdistysten jäsenkierto kaksinkertaistuu kymmenen vuoden aikana. Tuloksien perusteella jäsenkiertoa pidetään todennäköisenä, joskaan ei kovin toivottavana. Panelistit perustelivat vastauksiaan mm. seuraavasti:

”Eiköhän näin käy enkä näe että siinä on sinällään mitään pahaa. Se ei estä - pikemminkin päinvastoin - myös pysähtymistä, kun sellainen tilanne eteen tulee. ... Mitä enemmän tuotetaan, sitä todennäköisempää on, että löydetään jotain uutta ja kestävä.”

”Kysymyksessä pitäisi ehkä eritellä jäsenyys ja toiminnallisuus. Suomalaisilla on paljon yhdistysjäsenyyksiä, mutta verraten vähän toiminnallisuutta niissä. Jäsenyyksien pitkäikäisyys todennäköisesti ei tule muuttumaan niinkään paljon kuin toiminnallisuuden kierto. Kannatusjäseninä voidaan pysyä vakiintuneesti, vaikka oma aktiivisuus kentällä vaihtelisi nopeammin.”

”En missään nimessä usko, että ainakaan kaksinkertaistuisi ja toisaalta uskon, että ihmiset ovat yhä laiskempia liittymään ja eroamaan. Sen sijaan he saattavat kyllä toimia jossain hetken ja sitten taas toisessa paikassa hetken, mutta tällainen tilastollisesti mitattavissa oleva jäsenten liikkuminen ei minusta ole todennäköistä.”

Huomionarvoista on kuitenkin, että kolme panelistia ei pitänyt väittämässä kuvatun kaltaista jäsenkierron kehitystä lainkaan toivottavana tai todennäköisenä. Panelistit eivät kuitenkaan perustelleet vastauksiaan sanallisesti.

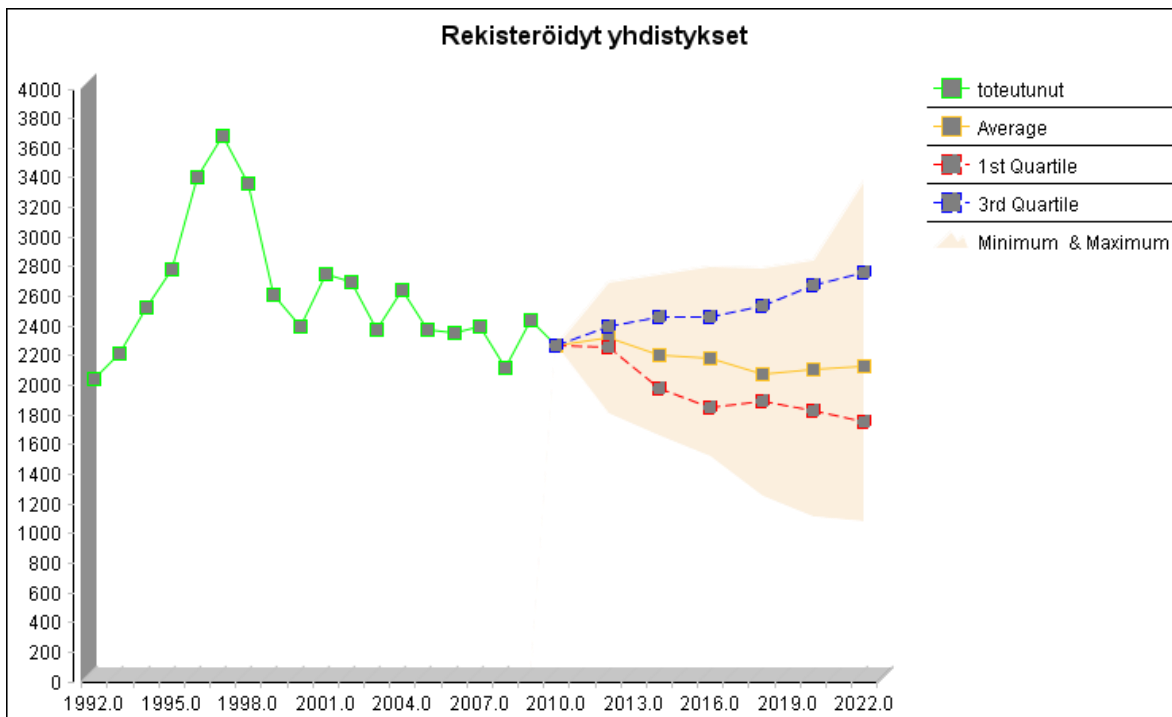
Rekisteröityneet yhdistykset

Yhdistysmäärän kehitys on yksi tapa mitata yhdistyksien vetovoimaisuutta. Tietoa rekisteröityneiden yhdistysten määrästä saa patentti- ja rekisterihallituksesta, joka on ylläpitänyt rekisteriä vuodesta 1919.

Kysyimme panelisteilta, miten he näkevät yhdistysmäärän kehittyvän. Taustatietona vastaajille annettiin tietoa yhdistysmäärän kehityksestä vuodesta 1919 lähtien.

Mahdollisia kehityssuuntia voidaan nähdä useita ja ero ääripäiden välillä on suuri. Kaikkien vastauksien keskiarvon perusteella uusien rekisteröityneiden yhdistyksien määrä laskee hieman vuoteen 2022 mennessä.

Osa panelisteista arvioi, että uusia yhdistyksiä rekisteröidään vuonna 2022 selkeästi enemmän kuin vielä kymmenen vuotta aiemmin, mutta tälle kannalle ei ole yhtään perustelua.

Kuva 3. Rekisteröityneiden yhdistyksien asema

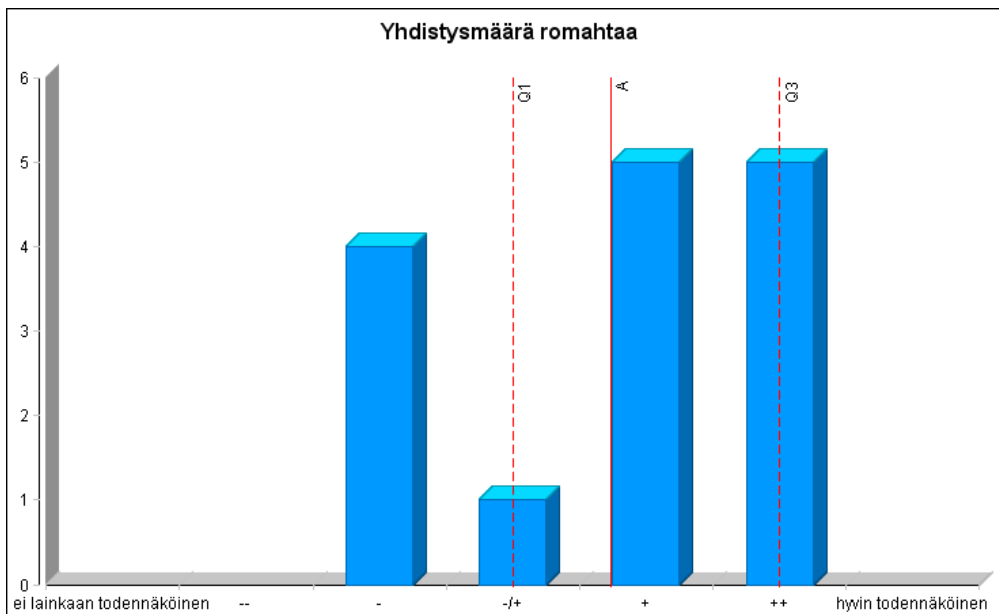
Tuloksien perusteella voidaan ajatella, että tulevaisuudessa yhdistykset eivät enää rekisteröidy, koska se ei itsessään ole niin arvokasta. Yhdistykset, jotka eivät ole rekisteröityneitä eivät jatkossakaan tule rekisteröitymään vaan toimivat edelleen entisellä tavalla.

”Tulevaisuudessa uskon enemmän löyhiin ja vapaisiin ryhmiin, jotka voivat toimia kevyellä organisaatiolla etenkin kun ei ole omaisuutta eikä yhteenliittymällä ole rahaliikennettä.”

Vapaamuotoisen kansalaistoiminnan ei kuitenkaan nähty suoraan syrjäyttävän rekisteröityjä yhdistyksiä.

Toisella kierroksella teimme väitteen: Rekisteröityneiden yhdistysten määrä romahtaa kolmanneksella (vuoden 2011 tilaston mukaan 2500:stä 1600:een) vuoteen 2022 mennessä.

Tämän väitteen nähtiin olevan todennäköisesti tulevaisuutta vuonna 2022, vaikka toisenlaisiakin näkemyksiä oli. Alla taulukko, josta näkyy vastausten jakautumat.

Kuva 4. Yhdistysmäärä romahtaa

"Olen edelleen sitä mieltä että rekisteröityminen tulee muuttumaan kevyemmäksi. Jos ei tule, tapetaan kansalaisjärjestöjen rekisteröityminen".

"Sukupolvimurros poistaa luonnollisesti kuoleentuneet yhdistykset kartalta. Uusissa polvissa yhdistysmuodon käyttö tulee olemaan notkeampaa, mikä saattaa hieman paikata tilannetta kunhan uuden polven toimijoiden vapaat verkostot vakiintuvat ja kehittyvät taloudellisen toiminnan suuntaan."

"Ei-formaalit kansalaisverkostot lisääntyvät, erityisesti nettiorganisoitumisen avittamana. Toisaalta formaali yhdistys/järjestötoiminta on tehty erityisesti nuorempien sukupolvien myötä turhan työlääksi. ..."

"En usko noin voimakkaaseen vähenemiseen, mutta mm. taloudelliset seikat tulevat yhdistämään yhdistyksiä suuremmiksi kokonaisuuksiksi."

"Minusta on vähän syytäkin kun valtakunta on näin pullollaan yhdistyksiä, joista ehkä juuri tuo kolmannes ei edes toimi."

5.2. Toiminta

Kansalaistoiminta ei suinkaan ole hiipumassa pois, vaikka rekisteröityjen yhdistyksien määrä tulevaisuudessa vähenisi. Toiminnan muodoissa ja toimijoissa sen sijaan tapahtuu muutoksia. Tutkimuksen mukaan järjestöistä pärjäävät erityisesti sosiaali- ja terveys-, kylä- ja kaupunginosa-, urheilu- ja liikunta-, vapaa-aika ja harrastus- ja palvelujärjestöt.

Järjestöjen väheneminen tulee näkymään uskonnollisissa, poliittisissa, maanpuolustus- ja ammattiyhdistyksissä. Liikettä järjestösektoreiden välillä siis tapahtuu, kun toiset sektorit kasvavat entisestään ja toiset hiipuvat. Toiminnassa tapahtuvia muutoksia olemme tarkastelleet kahden vaihtoehdoisen tulevaisuuden kautta.

Ensimmäisessä vaihtoehdossa yksilöllisyyttä lähellä oleva kansalaistoiminta lisääntyy. Yksilöllisyyden korostuminen vaikuttaa siihen, että yhteisöllisyyteen ei osata enää kiinnittyä. Tietynlainen shopping eli yksittäisten toimintamuotojen keräily lisääntyy. Arvomaailmasta lähtöisin oleva aatteellinen toiminta vähenee. Kiinnittyminen uskonnolliseen, poliittiseen ja ammattiyhdistystoimintaan ei ole itsessään merkityksellistä.

Toisessa vaihtoehdossa yhteisen hyvän tekeminen lisääntyy, eikä ole tärkeää mitä itse saa. Palvelujärjestöjen sekä sosiaali- ja terveysalanjärjestöjen ihmiset kantavat sosiaalista vastuuta ja panostavat näihin järjestöihin olemalla itse mukana toiminnassa jollakin tavalla.

Vapaamuotoinen kansalaistoiminta

Perinteisemmän yhdistystoiminnan rinnalle on tullut vapaamuotoinen kansalaistoiminta, jota ei vielä kovin hyvin huomioida viranomaistoiminnassa. Meistä on kiinnostavaa, tuleeko vapaamuotoinen kansalaistoiminta saavuttamaan tulevaisuudessa rekisteröityihin yhdistyksiin verrattavan aseman.

Esitimme panelisteille seuraavan väittämän: Vapaamuotoinen kansalaistoiminta on merkittävästi voimistunut ja se otetaan huomioon myös viranomaistoiminnassa vuonna 2022. Erilaiset nettiyhteisöt ovat mallintaneet vapaamuotoiselle kansalaistoiminnalle "järjestäytyneet kasvot". Osallistujat ovat mukana omin tiedoin, joka mahdollistaa sen, ettei toiminta jää kasvottomaksi ja vastuuttomaksi vaan yhteisistä asioista ja toimista voidaan neuvotella eri osapuolten kanssa.

Tulosten perusteella väittämän kaltainen suunta on erittäin toivottu ja myös todennäköinen. Vapaamuotoisen kansalaistoiminnan aseman nähdään vahvistuvan vuoteen 2022 mennessä.

Kahden panelistin arvion mukaan vapaamuotoisen kansalaistoiminnan voimistuminen ei ole toivottua ja yhden panelistin mukaan se on todennäköistä, mutta ei toivottua *"Kyllähän tuo todennäköistä on, mutta en itse ole kovin ihastunut siihen kehitykseen että kansalaisjärjestöt ottaisivat osan viranomaistoiminnasta."*

Valtion vetäytyminen

Yhdistyksien rahoituksessa valtiolla on merkittävä rooli ja monelle yhdistykselle valtionavustukset ovat ainoa tulonlähde. Valtion myöntämä rahoitus yhdistyksille on viime vuosina pienentynyt, mikä herättää kysymyksen siitä, mikä on valtion rooli rahoittajana tulevaisuudessa. Valtion vetäytyminen rahoittajana ei välttämättä merkitse, että valtio ei näkisi kansalaisjärjestöjä merkityksellisinä. Vuonna 2002 Suomen hallitus linjasi, että ministeriöillä on oltava kansalaisjärjestöstrategia. Periaatepäätöksessään 2007 hallitus painotti vielä lisäksi, että strategiat on jatkossa tehtävä yhteistyössä järjestöjen kanssa. (Valtiovarainministeriön julkaisuja 39/2008)

Lähestyimme tutkimuksessamme valtion roolia rahoittajana esittämällä panelisteille väittämän: Valtio on lopettanut yhdistysten valtionavut vuoteen 2022 mennessä. Valtio on v. 2022 vetäytynyt sekä yritysten että yhdistysten suorasta avustamisesta. Apu kohdennetaan vain yhteiskunnallisesti merkittäväksi koettuihin palveluihin, joita myös yrityksillä ja yhdistyksillä on mahdollista kilpailusäädösten puitteissa tuottaa.

Panelisteja pyydettiin ottamaan kantaa väittämän todennäköisyyteen ja toivottavuuteen.

Väittämässä esitetyn kaltaista kehitystä ei pidetty toivottavana, eikä todennäköisenä. Seuraavassa lainaus yhden panelistin vastauksesta *"Suomessa on sen verran perinteitä kansalaisjärjestötoiminnassa ja sen tukemisessa etten usko valtionapujen loppuvan, tai edes merkittävästi laskevan. Eikä se olisi kovin toivottavaakaan."*

Ainoastaan yksi panelisti piti kehitystä todennäköisenä ja yksi toivottavana. Todennäköisyyttä perusteltiin seuraavasti *"Antaa vetäytyä vaan. Kun muuten kaikki toiminta on puuroutunut niin ettei alkua ja loppua osaa erottaa niin yhteiskuntasektorien tehtävät ja roolit kannattaa pitää kirukkaasti erillään"* ja toivottavuutta *"Monelle tämä on pahin mahdollinen uhkakuva, mutta olen vähän eri mielestä. Kansalaisjärjestöjen kuuluu elää ja kuolla kansalaisaktiivisuuden kautta. Rajat ovat hämärtyneet, kun merkittävä ja vaikutusvaltaisin osa järjestökentästä on "valtiovallan erityisessä suojeluksessa". Eri asia on että palvelutoiminnasta kuuluukin saada hinta silloinkin kun julkinen sektori on sitä ostamassa."*

Osa panelisteista näki siis, että valtion vetäytymisellä on suora vaikutus järjestöjen elinvoimaisuudelle, kuten seuraavastakin perustelusta käy ilmi *"Osalle järjestöistä tämä merkitsee aitoa kuoliniskua, osalle asia ei olisi aivan yhtä pelottava. ...."*

Politiikan paluu

Lähidemokratia on nostanut päätään ja erilaisia lähidemokratiaa edistäviä hankkeita on ollut käynnissä esimerkiksi Helsingissä² ja Tampereella³. Helsingissä järjestettiin vuonna 2013 alueellisen osallistumisen kokeilu, joka sisälsi kymmenen pääosin asukasvetoista demokratiapilottia. Pilottien avulla etsittiin ja kokeiltiin uusia osallistumisen ja vuorovaikutuksen keinoja.

Meidän mielestämme on kiinnostavaa tietää, että mikä tulee olemaan rekisteröityjen yhdistyksien ja vapaamuotoisen kansalaistoiminnan rooli lähidemokratian edistämässä. Esitimme panelisteille väittämän: Rekisteröidyt yhdistykset ja vapaamuotoinen kansalaistoiminta ovat johtavassa roolissa kunta- ja kaupunkitilan kehittämisessä ja suunnittelussa vuonna 2022. Suoran demokratian ja avoimen datan lisääntyminen on johtanut kuntasuunnitteluprosessien demokratisoitumiseen. Vapaamuotoinen kansalaistoiminta soveltuu vaikutuskanavana konkreettisiin arkielämän asioihin esim. virkistysalueen käytön suunnittelu, jätteiden lajittelu/kierrätyspisteet.

Panelisteja pyydettiin ottamaan kantaa väittämän todennäköisyyteen ja toivottavuuteen.

Väittämässä kuvatun kaltaista kehityssuuntaa pidettiin hyvin toivottavana, ainoastaan yksi panelisteista, ei pitänyt tätä toivottavana tai hyvin toivottavana. *"Toivottava suunta, jos mietitään vaikkapa äänestysaktiivisuutta kuntavaaleissa. Uskon että*

---

² Högnabba Stina "Unelmia, pikavoittoa ja demokratiapöhinää", Helsingin demokratiapilottien tulokset
http://www.hel.fi/hel2/Tietokeskus/julkaisut/pdf/14_03_17_Tutkimuskatsauksia_1_14_Hogna_bba.pdf (5.9.2014)

³ Alvari, alueellinen vaikuttaminen,
<http://www.tampere.fi/tampereinfo/osallistuminen/vaikuttamiskanavat/alvari.html>

päätäjien on pakko ruveta ottamaan vakavasti muukin kansalaistoiminta kuin poliittinen puolue toiminta.”

”En toivo johtavaa roolia, mutta selkeästi suurempaa roolia kuin tänään. Edellyttää myös kansalaistoiminnalta ja etenkin yhdistyksiltä aktiivisempaa roolia.”

Todennäköisyyden osalta vastauksissa oli enemmän vaihtelua, mutta suurin osa panelisteista piti kehitystä kuitenkin todennäköisenä *”Osallistumismahdollisuuksien ja lähidemokratian muotojen kehittyminen on todennäköistä ja toivottavaa. Toivottavaa kuitenkin olisi, että ainakin päätösvaltaa saadessaan ne määriteltäisiin selkeästi.”*

Palvelujen yhdistykset

Sosiaali-, terveys- ja opetussektorin järjestöt toimivat samalla kentällä julkisten palveluntarjoajien kanssa. Mielestämme on kiinnostavaa, miten nämä eri toimijat tulevat tulevaisuudessa toimimaan yhteisellä kentällä.

Lähestyimme teemaa väittämällä: Kuntien purkaessa omaa palvelutoimintaansa sosiaali-, terveys- ja opetussektorilla yhdistykset ovat kaksinkertaistaneet oman palvelutoimintansa vuosien 2012–2022 aikana. Julkisten palvelujen yksityistäminen johti ensin toiminnan keskittymiseen monikansallisille yhtiöille, joiden kyky manipuloida markkinoita ja pääomia sittemmin johti kustannusten nousuun, kansalaisten kritiikkiin ja sopimusten purkautumiseen. Ulkoistetut palvelut on pilkottu siten, että valtaosiltaan niitä hoitavat paikalliset tai maakunnalliset yhdistykset ja osuuskunnat. Panelisteja pyydettiin ottamaan kantaa väittämän todennäköisyyteen ja toivottavuuteen.

Väittämässämme kuvaamaa kehityssuuntaa pidettiin yhden panelistin vastausta lukuun ottamatta todennäköisenä. *”Toivossa on hyvä elää, mutta suomalainen kansalaisyhteiskunta on niin heikko ja ihmiset niin valtiouskovaisia, että sellaista muutosliikettä, josta tällainen kehitys avautuisi on vaikea kuvitella. Yksittäisiä yhteisötalouden saarekkeitä voi kuitenkin kehittyä jo kymmenessäkin vuodessa.”*

Toivottavuuden osalta vastaukset vaihtelivat, kuitenkin niin, että edellä väittämässä kuvattu kehitys olisi enemmän toivottu, kuin ei toivottu *”Sellaisilla järjestöillä on tulevaisuutta, jotka toimivat aloilla, joihin markkinalähtöinen toiminta ei kovin hyvin sovellu.”*

5.3. Toimijat

Organisaation ja toiminnan lisäksi kansalaistoiminnan kenttää tarkasteltaessa on merkityksellistä pohtia keitä toimintaan osallistuu ja mitkä ovat heidän motiivinsa.

Toimijoita käsitellään tutkimuksessa yhtenä joukkona, eikä tässä oteta huomioon toimijoiden ikää, asemaa, sukupuolta tai muuta erottelevaa tekijää.

Ensimmäisen suomalaisen kattavan vapaaehtoistoimintatutkimuksen mukaan Suomi on aktiivinen vapaaehtoistoiminnan maa, toisin kuin vieläkin usein ajatellaan. Suomalaisten osallistuminen vapaaehtoistoimintaan on aktiivista: lähes kaksi viidestä (37 %) suomalaisesta on osallistunut vapaaehtoistoimintaan. Osallistumisaktiivisuus

ei poikkea kovinkaan paljoa eri väestöryhmissä. Naiset ja miehet, nuoret ja vanhat osallistuvat toimintaan keskimäärin yhtä paljon (Pessi, 2010,7).

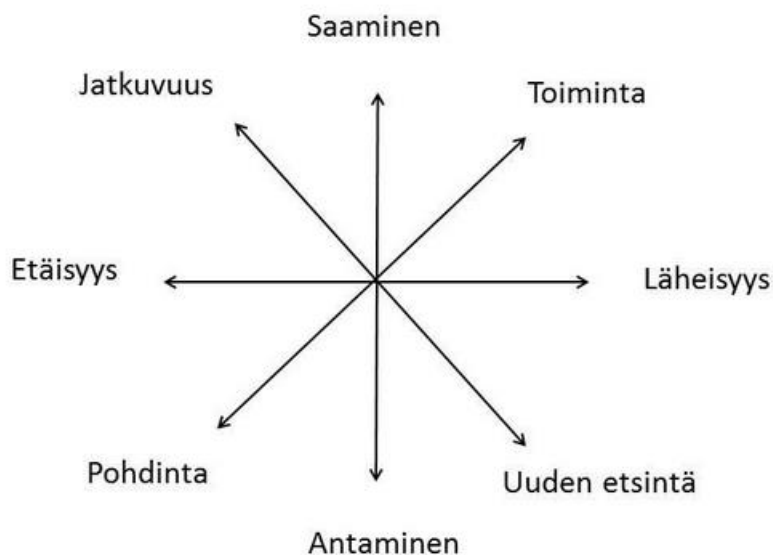
Aiemman tutkimuksen mukaan selvästi suosituin (30 %) suomalaisten vapaaehtoistoiminnan alue on urheilu ja liikunta. Toiseksi eniten, lähes yhtä paljon, osallistutaan terveys- ja sosiaalialojen (25 %) sekä kolmanneksi eniten lasten ja nuorten kasvatusasioihin (22 %) liittyvään vapaaehtoistoimintaan. Useimmat suomalaiset vapaaehtoiset (62 %) osallistuvat yhdistyksen tai säätiön organisoimaan vapaaehtoistoimintaan (Pessi 2010,7).

Motivaatio kansalaistoimintaan

Kansalaistoiminnan motivaatiotekijöitä olemme hahmottaneet tässä tutkimuksessa Anne Birgitta Pessin (ent. Yeung) timanttimalin avulla.

Taustoitukseksi panelisteilla esittelimme oheisen kuvion ja neljä sen ulottuvuutta.

Vapaaehtoisuuden motivaation timanttimali Anne Birgitta Yeung.

Kuva 5. Vapaaehtoisuuden motivaation timanttimali

Timanttimallassa on neljä vapaaehtoisuuden ulottuvuutta.

- saaminen–antaminen
(mitä vapaaehtoistoiminnassa annetaan ulospäin, muille / mitä vapaaehtoisuus antaa vapaaehtoistoiminnassa mukana olevalle)
- jatkuvuus–uuden etsintä
(millä tavoin vapaaehtoistoiminta tarjoaa jatkuvuutta, pysyvyyttä / mitä uutta vapaaehtoistoiminnasta voi saada)
- etäisyys–läheisyys
(sosiaalisessa kontekstissa: millä tavoin vapaaehtoistoiminta tarjoaa etäisyyttä (mahdollisuutta olla sillä etäisyydellä kuin kulloinkin haluaa esim. omasta lähipiiristä, joustavuutta) / läheisyyttä)
- pohdinta–toiminta
(millä tavoin vapaaehtoistoiminnassa voi ilmentää omaa arvomaailmaansa / millä tavoin vapaaehtoistoiminnasta voi etsiä toiminnallisuutta)

Kyselyn ensimmäisellä kierroksella pyysimme panelisteja laittamaan tärkeysjärjestykseen tärkeimmät syyt (motiivit) sitoutua vapaamuotoiseen kansalaistoimintaan ja rekisteröityihin yhdistyksiin. Tuloksena oli, että tärkeimmiksi motivaatiotekijöiksi sekä vapaamuotoisessa, että rekisteröidyissä yhdistyksissä nousivat saaminen, antaminen ja toiminta. Jatkuvuutta ja etäisyyttä pidettiin vähiten tärkeinä motivaatiotekijöinä.

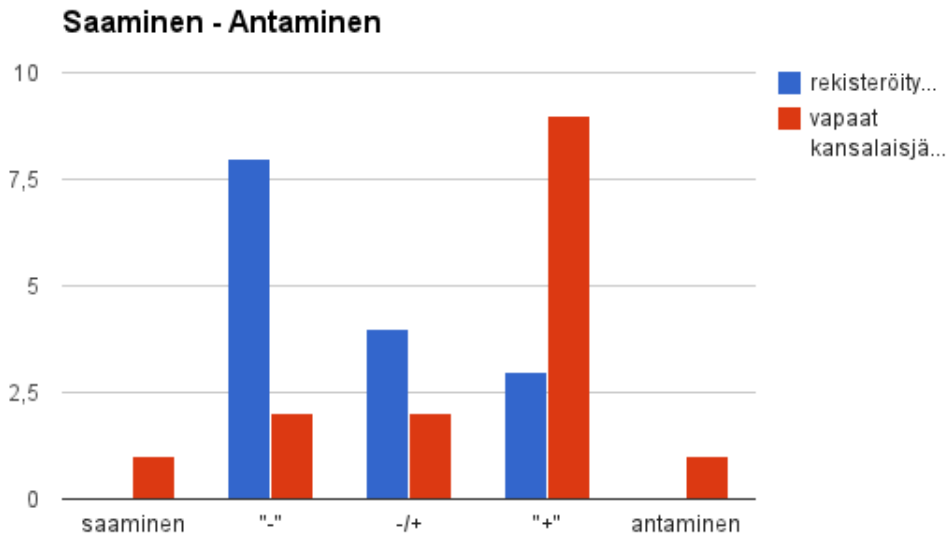
Halusimme tarkastella motivaatiotekijöitä vielä tarkemmin, joten pyysimme kyselyn toisella kierroksella panelisteja tarkastelemaan jokaista neljää ulottuvuutta erikseen. Seuraavassa olemme esitelleet toisen kierroksen tulokset.

Saaminen – Antaminen

Rekisteröityneissä yhdistyksissä saaminen nähdään tärkeämmäksi kuin antaminen. Asia on päinvastainen vapaamuotoisessa kansalaistoiminnassa. Panelistit näkivät, että akseli saaminen-antaminen merkitys tulee muuttumaan tulevaisuudessa *”Kulttuurinen trendi on, että uhrautuvaisuudesta siirrytään itsensä kehittämiseen. Tämä ei mitenkään välttämättä tarkoita solidaarisen toiminnan vähentymistä. Akseli saamisen ja antamisen välillä vain menettää perinteisen merkityksensä.”*

Yhden näkemyksen mukaan niitä ei voi myöskään erottaa niin selvästi toisistaan *”Tämä on sukupolvikysymys. Ja kun uudet sukupolvet tulee kansalaistoimintaan mukaan, tekee se saamisen ja antamisen kokonaisuutena puoluenväliin. Molemmilla tahoilla, joita näkemykseni mukaan ei siis vuonna 2022 oikein enää voi erottaa toisistaan”*.

”Tässä toteutuu aika paljon se, minkä takia molempia tarvitaan ja vielä oikeassa suhteessa. Sosiaalisen pääoman tutkimuksissa niin jenkeissä kuin meilläkin on havaittu eroosiota hyödyn (saaminen) suuntaan. Siihen oikea vastalääke on jatkuvasti uudistuva ja innostuva kevyesti järjestäytyneet uudet toiminta (antaminen).”

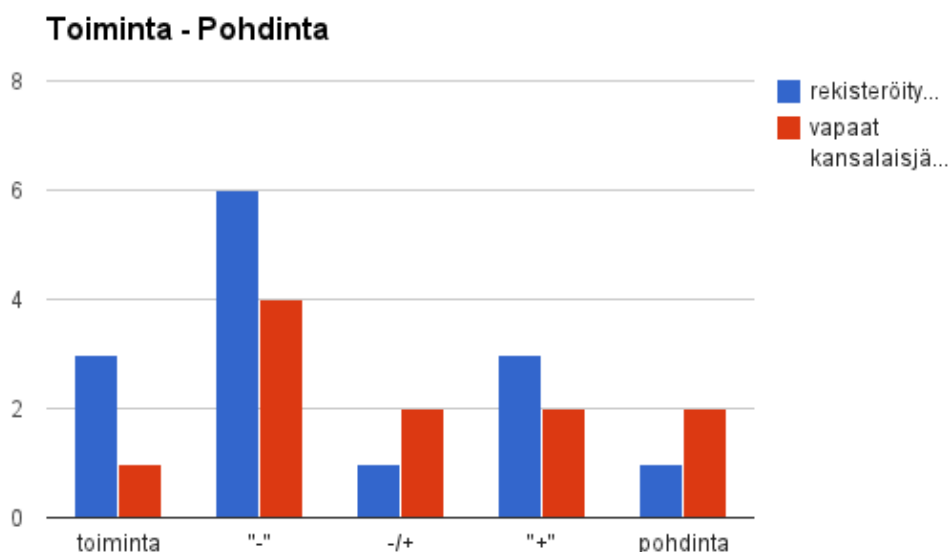
Kuva 6. Saaminen – Antaminen

Toiminta – Pohdinta

Tutkimuksen mukaan kansalaistoiminnassa (yhdistykset ja vapaamuotoinen kansalaistoiminta) korostuu toiminnan merkitys. Ihmiset etsivät kansalaistoiminnasta enemmän toiminnallisuutta kuin väylää ilmentää omaa arvomaailmaansa.

Vastauksien perusteella toiminnallisuutta haetaan hieman enemmän yhdistyksistä kuin vapaamuotoisesta kansalaistoiminnasta. *”Tekemisen kulttuuri tulee aiempaa enemmän myös yhdistyksiin, koska nuoret vapaaehtoiset ovat monissa maissa tutkimusten mukaan kiinnostuneita nimenomaan tekemisestä ja sen tuloksista.”*

”... Nuoret tulevat järjestöihin ensisijaisesti toimimaan ja he pettyvät, jos toiminta on vain muodon täyttämistä.”

Kuva 7. Toiminta - Pohdinta

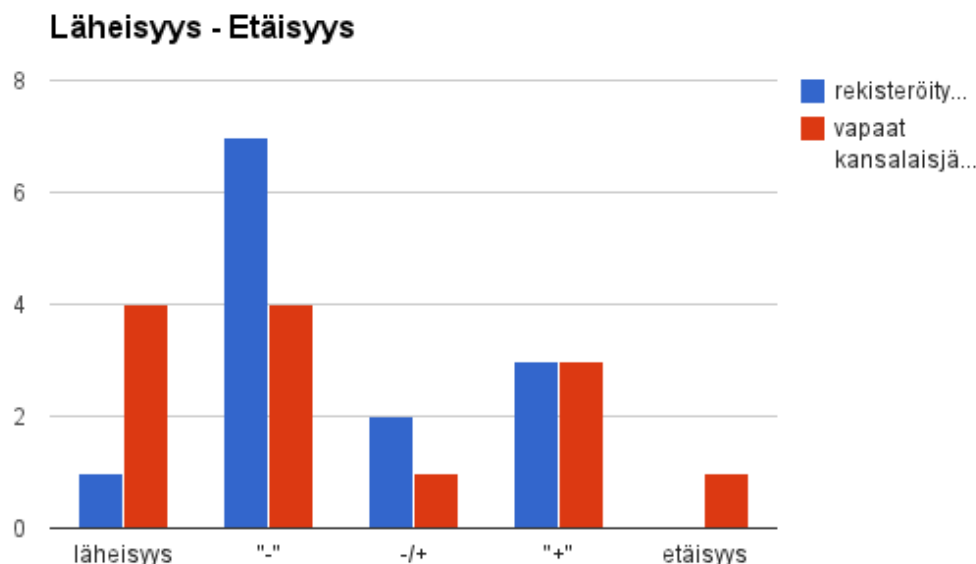
Läheisyys – Etäisyys

Kansalaistoiminnalle tyypillistä on yhdessä tekeminen, mikä näkyi myös panelistien vastauksissa *”Kaikki kansalaistoiminta on yhteistoimintaa, yhteistä tekemistä. Siinä ollaan yhdessä. Ehkä rekisteröityneissä yhdistyksissä voidaan olla enemmän myös muodon vuoksi, ainakin pelkkänä rivijäsenenä.”*

Tutkimuksen perusteella läheisyys ja yhdessä tekeminen ovat tärkeitä motivaatiotekijöitä kansalaistoimintaan (rekisteröityneet yhdistykset ja vapaamuotoinen kansalaistoiminta) osallistumiselle.

”Vapaaehtoistyössä läheisyys on motivoija. Rekisteröidyt yhdistykset voivat olla myös etäisempiä henkilösuhteissa, läheistä saattavat olla tavoitteet ja idea.”

”Nuorille on samanikäisten seura tärkeää. Osa ihmistä haluaa harrastaa yksin ja toiset taas ryhmässä. Toiminnassa tulee korostaa toiminnan sosiaalisuutta, jos kyse on seuraa haluavista. Tänä päivänä järjestötoimintaan tulee ihmisiä, jotka haluavat säilyttää etäisyyttä toisiin, silloin voi tarjota kertaluonteisia tehtäviä, jotka eivät edellytä pitkäkestoista sitoutumista.”

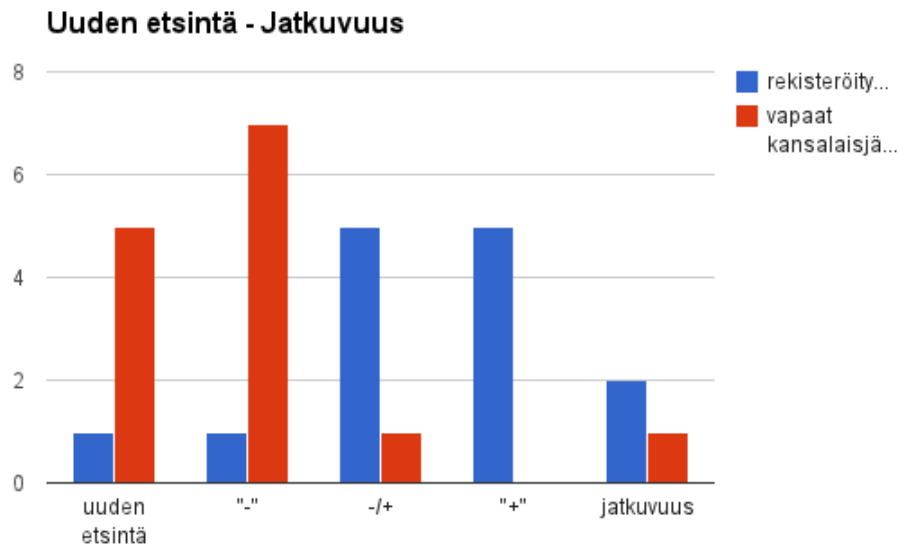

Kuva 8. Läheisyys – Etäisyys

Uuden etsintä - Jatkuvuus

Tutkimuksen perusteella näyttää siltä, että tulevaisuudessa erityisesti uuden etsiminen ohjaa ihmiset vapaamuotoisen kansalaistoiminnan pariin. Rekisteröityneiltä yhdistyksiltä haetaan enemmän jatkuvuutta.

”Alan hahmottaa omaa ajattelua tässä vaiheessa sen verran, että näytän vastaavaan niin, että rekisteröityneiden yhdistys rooli jonkinlaisen kansalaistoiminnan kivijalkana tulee ehkä korostumaan. Kun pitää pyörittää rahaa tai tehdä pitkäjänteistä toimintaa, niin ry:t ovat arvossaan ja niiden rooli tällaisina vahvistuu. Toisaalta taas vapaamuotoinen kansalaistoiminta saa liikkumatilaa lyhytjänteisessä, uutta etsivässä ja löytävässä tekemisessä.”

Kuva 9. Uuden etsintä - Jatkuvuus

6. Johtopäätöksiä ja pohdintaa

Kansalaistoiminnalla ja yhdistyksillä on ollut jo vuosikymmeniä ja on edelleen vahva asema Suomessa. Rekisteröityjä yhdistyksiä on 135 000⁴, joista toimii noin 80 000. Jäseniä yhdistyksissä on kaikkiaan yhteensä noin 15 miljoonaa (vrt. Suomen väkiluku hiukan yli 5,4 miljoonaa). Osallisuus ja aktiivisuus ovat selvästi kasautuneet samoille harteille.

Ihmiset hakeutuvat yhdistystoimintaan ja vapaaseen kansalaistoimintaan toiminnan takia. Toiminnasta halutaan saada itselle jotain (seuraa, hyvää olo, uusia taitoja), tai antaa jotain itsestä muille (seuraa, osaamista, hoivaa, apua). Pelkkä kuuluminen johonkin yhdistykseen, esimerkiksi kannatusjäsenyys, on vain osalla syy liittyä jäseneksi.

Kyselyssä tuli esille, että erityisesti uskonnolliset ja maailmankatsomukselliset sekä poliittiset yhdistykset, tulevat kokemaan huimaa laskua seuraavan kymmenen vuoden aikana. Puolestaan sosiaali- ja terveys- sekä kylä- ja kaupunginosayhdistykset tulevat nousemaan lukumääräisesti samassa ajassa.

Kylä- ja kaupunginosayhdistykset voidaan nähdä lähidemokratian yhtenä muotona ja siten myös poliittisena toimintana. Tätä ajattelua tukevat vastaukset kohdassa Poliitiikan paluu (kts. 5.2. Toiminta – Poliitiikan paluu). Paikalliset asiat nähdään tärkeitä, joihin voidaan vaikuttaa niin yhdistysten kuin erilaisten vapaiden ryhmien kautta. Vaikka perinteinen puoluepoliittinen järjestäytyminen näyttää vähänevän, niin poliittinen toiminta ei ole häviämässä yhdistyksistä tai paikallistasolta.

Kuuluminen erilaisiin vapaaehtoistoiminnan muotoihin, joihin yhdistystoimintakin kuuluu, seurailee tämän päivän työelämän trendejä; työura koostuu pienistä eripituisista palasista. Pysyvä työsuhde ei ole enää yleisin tapa tehdä työtä. Sama kehitys näkyy myös harrastustoiminnassa ja sen pysyvyydessä. Ihmiset hakeutuvat

⁴ 2014 Patentti- ja rekisterihallituksen yhdistysrekisterissä oli noin 135 000 yhdistystä.

toimimaan sinne, missä kulloinkin on kiinnostavaa ja mielekästä toimintaan, joko yhdistykseen tai sitten johonkin toimintaryhmään. Toiminnan kiinnostavuuteen vaikuttaa muun muassa kulloinen elämäntilanne ja vapaa-ajan määrä.

Tulevaisuudessa näyttää siltä, että ei ole niinkään merkityksellistä tapahtuuko toiminta rekisteröidyssä yhdistyksessä vai vapaamuotoisessa kansalaistoiminnassa. Rekisteröityneiden yhdistyksien "valttikortti", oikeustoimikelpoisuus, menettää merkityksensä, kun yhdistysten toimintaan suunnattua rahaa on aiempaa vähemmän jaossa. Yhä enemmän yhdistysten toimintaa pyritetään pienillä keräyksillä ja osallistumismaksuilla.

Yhdistyksien kannalta on tärkeää miettiä, miten tavoittaa ihmiset ja saa heidät osallistumaan toimintaan. Toiminnan ei tule vaatia pidempiaikaista sitoutumista, eikä rahaa. Voidaanko tämän hetken yhdistyssurffailu (kts. 5.1. Organisaatio – Yhdistyssurffailu) nähdä uutena osallistumisen muotona, yhtä arvokkaana kuin perinteinen pitkäaikaista sitoutumista vaativa yhdistystoiminta?

KSL-opintokeskuksessa, kuten muissakin opintokeskuksissa, on tärkeää miettiä, mikä rooli otetaan yhdistyksien ja vapaan kansalaistoiminnan tukemisessa. Aiempien järjestökoulutuksien rinnalla pitää tarjota koulutuksia, jotka vastaavat vapaamuotoisen kansalaistoiminnan tarpeisiin. Aiempaa useammin korostuu myös opintokeskuksien aktiivinen rooli uusien yhteistyökumppaneiden löytämisessä. Tulee olla tuntosarvet pystyssä aistimassa uusia tuulia ja toimintoja, jos niihin mieliin mukaan vaikuttamaan.

Yhteistyön ja verkostojen luominen vaatii aktiivista otetta ja halua olla luomassa kumppanuuksia sinne, missä niitä vielä ei ole. Tämän apuna voivat olla opintokeskukset, joiden toiminta-alue on koko Suomi. Tärkeä olisi huomioida jokainen alue itsenäisenä, oli kyseessä kunta tai sen osa. Sen sijaan, että koulutuksia tarjotaan yksilöille ja yksittäisille yhdistyksille, tulee ne suunnata alueellisille toimijoille. Aiempaa useammin koulutuksen tarpeet tulee lähteä aluetta koskevista kysymyksistä ja teemoista.

Opintokeskuksien tulee vahvistaa toimintaansa tarjoamalla erilaisia verkostoitumispaikkoja. Näitä paikkoja voivat olla muun muassa fyysiset tapaamiset ja verkkoympäristöt. Tulemmeko näkemään yhä enemmän eri toimijoille suunnattuja aamukahvitilaisuuksia tai Facebook-ryhmiä? Yhä useampi yhdistys ja vapaa kansalaistoimija näkee yhdessä tekemisen mahdollisuutena saavuttaa enemmän, sekä aineellisesti että henkisesti.

7. Lähteet

Alvari, alueellinen vaikuttaminen,

<http://www.tampere.fi/tampereinfo/osallistuminen/vaikuttamiskanavat/alvari.html>
(5.9.2014)

Delfoi-metodi: <http://fi.wikipedia.org/wiki/Delfoi-metodi> (tark. 5.9.2014)

Harju Aaro, Kansalaisyhteiskunnan historia,

http://www.kansalaisyhteiskunta.fi/kansalaisyhteiskunta/kansalaisyhteiskunnan_historia/kansallinen_heraaminen (tark. 5.9.2014)

Harju Aaro, Yhteisellä asialla, 2005 Kansanvalistusseura

Harju Aaro kertoo kansalaistoiminnan tulevaisuudesta:

<https://www.youtube.com/watch?v=FdK9HcBmtJo> (tark. 5.9.2014)

Högnabba Stina "Unelmia, pikavoittoja ja demokratiapöhinää", Helsingin demokratiapilottien tulokset

http://www.hel.fi/hel2/Tietokeskus/julkaisut/pdf/14_03_17_Tutkimuskatsauksia_1_14_Hognabba.pdf (tark. 5.9.2014)

Hölttä Kalevi, Kansalaistoiminta lailliset oikeudet, 2013, Into

Kuusi Osmo, Delfoi-metodi,

http://www.metodix.com/fi/sisallys/01_menetelmat/02_metodiartikkelit/kuusi_delfoi/?tree:D=&tree:selres=168408&hrpDelimChar=%3B&parentCount=1 (tark. 5.9.2014)

Laki vapaasta sivistystyöstä, 21.8.1998/632,

<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1998/19980632> (tark. 5.9.2014)

Möttönen Sakari, Niemelä Jorma, Kunta ja kolmas sektori – yhteistyön uudet muodot, 2005

Pessi, Anne Birgitta, Oravasaari, Tomi, Kansalaisjärjestötoiminnan ytimessä, Avustustoiminnan raportteja 23, 2010

Tulevaisuudentutkimuksen metodiyhteisö kehittäjille ja tutkijoille osoitteessa:<http://edelfoi.ning.com> (tark. 5.9.2014)

Valtiovarainministeriön julkaisuja 39/2008 Näin teen kansalaisjärjestöstrategian

http://www.vm.fi/vm/fi/04_julkaisut_ja_asiakirjat/01_julkaisut/04_hallinnon_kehittaminen/20081111Aelaedi/Kansalaisjaerjestoestrategia_NETTI.pdf (tark. 5.9.2014)

Aiheeseen liittyvää kirjallisuutta

<http://oikeusministerio.fi/fi/index/ajankohtaista/tiedotteet/2011/02/jarjestojentaloudellisenaseman.html>

Kansalaisten aktiivisuus ei katoa, mutta se muuttuu muotoaan *Juha Heikkala*
http://www.kansalaisyhteiskunta.fi/tietopalvelu/kansalaisyhteiskunta/kansalaisten_aktiivisuus_ei_katoa_mutta_se_muuttuu_muotoaan

Opetusministeriön
kansalaisjärjestöstrategia, Opetusministeriön julkaisuja 2010:16
<http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Julkaisut/2010/liitteet/opm16.pdf?lang=fi>

Liite 1: Kutsu eDelfoi-kyselyyn osallistumisesta asiantuntijoille

Kutsu 1. kierrokselle

19.6.2012

Arvoisa järjestötoimija/vastaaja

Kutsumme teidät panelistiksi Järjestöjen tulevaisuus 2022 - Delfoi-tutkimukseen.

Järjestöjen tulevaisuus 2022 -tutkimuksen avulla selvitetään minkälaisia kansalaistoiminnan muotoja esiintyy vuonna 2022. Järjestöjen tulevaisuus 2022 - kyselyn ensimmäinen kierros sisältää kolme eri osa-aluetta: **Organisaatio**, **Toiminta** ja **Toimijat**.

Kyselyn vastaajat edustavat järjestömaailman eri sektoreita, eri rooleissa ja eri tasoilla.

Pääsette vastaamaan kyselyihin seuraavasta linkistä:

<https://edelfoi.fi/kansalaisjarjestot>

johon henkilökohtaiset tunnuksenne ovat:

Käyttäjätunnus:

Salasana:

Vaihtakaa salasananne alla olevan ohjeen mukaan. Näin uudelleen kirjautuminen on helpompaa.

<https://docs.google.com/document/d/1FvcdqESTNMI03ChI8QOMQ0qpYeuG0B-zuPdvZvfbfp4/edit>

Kyselyn kaikkiin osa-alueisiin vastaaminen vie aikaa noin 15-20 minuuttia. Voitte tuoda oman panoksenne yhteen, kahteen tai kaikkiin kolmeen osa-alueeseen. Jokaisessa teemassa teillä on mahdollisuus myös argumentoida vastausvalintaanne ja kommentoida toisten vastauksia.

Delfoi -tutkimus toteutetaan siten, että omat ja muiden vastaukset ovat reaaliaikaisesti mutta anonyymisti kaikkien panelistien näkyvissä.

Paneeliin voi vastata 29.6. klo 24.00 asti.

Terveisin,

Tutkimuksen managerit Tarja Muukkonen ja Sini Salmenjoki
(tarja.muukkonen@ksl.fi, sini.salmenjoki@ksl.fi)

Kutsukirje 1 ½ kierrokselle

1.9.2012

Hyvä järjestötoiminnan asiantuntija!

Kiitos kaikille ensimmäisellä delfoi-kierroksella vastanneille!

Iloisesti kutsummekin sinut tämän viestin myötä kommentoimaan ja täydentämään ensimmäisen kierroksen tuotoksia. Olemme tehneet joka osassa noston aiheesta, joka herätti kiinnostuksemme. Lisäksi olemme liittäneet mukaan suoran lainauksen jonkun teistä kommenteistanne. Toivottavasti nämä nostot herättävät teissä halua ottaa lisää kantaa Delfoi-kyselyn tulevaisuusteemoihin. Erityisen toivottavaa on, että kommentoitte toistenne kommentteja.

Vastausaikaa sinulla on 12.9.2012 asti. Jos et ehdi vastaamaan annetun vastausajan aikana, toivomme, että ilmoitat esteestä.

Tutkimukseen pääset osoitteesta:

<https://edelfoi.fi/kansalaisjarjestot>

Tämän jälkeen syötä käyttäjätunnuksesi ja salasanasi. Käyttäjätunnuksesi on sähköpostiosoitteesi.

Jos olet unohtanut salasanasi, niin voit tilata uuden sisäänkirjautumissivulta.

Ohje löytyy osoitteesta:

<https://docs.google.com/document/d/1wGgcnk0FL7BvSIA9QaDCtGYCNIcF43I0aKr7WSVB97A/edit>

Asiantuntijuutesi saaminen mukaan myös tälle Delfoi-kierrokselle on erittäin tärkeää!

Lokakuussa saat kutsun toiselle Delfoi-kierrokselle, jonka kysymykset ja väitteet nousevat suoraan teidän vastauksistanne.

Terveisin,

Tutkimuksen managerit Tarja Muukkonen ja Sini Salmenjoki
(tarja.muukkonen@ksl.fi, sini.salmenjoki@ksl.fi)

Kutsukirje 2. kierrokselle

29.10.2012

Kiitos kaikille tähän asti Järjestöjen tulevaisuus 2022 -delfoikyselyyn vastanneille!

Ja sen myötä kutsummekin sinut osallistumaan kyselymme toiselle kierrokselle. Vastauksesi ovat erittäin tervetulleita ja tärkeitä riippumatta siitä, oletko vastannut aiemmin.

Toisen kierroksen kysymykset ja teemat ovat nousseet ensimmäisen kierroksen vastauksista, jotka herättivät kiinnostusta. Kysely sisältää kolme eri osa- aluetta: Organisaatio, Toiminta, Toimijat. Voit tuoda oman panoksesi yhteen, kahteen tai kaikkiin kolmeen osa-alueeseen.

Vastausaikaa sinulla on 13.11.2012 asti. Jos et ehdi vastaamaan annetun vastausajan aikana, toivomme, että ilmoitat esteestä.

Tutkimukseen pääset osoitteesta:

<https://edelfoi.fi/kansalaisjarjestot>

Tämän jälkeen syötä käyttäjätunnuksesi ja salasanasasi. Käyttäjätunnuksesi on sähköpostiosoitteesi.

Jos olet unohtanut salasanasasi, niin voit tilata uuden sisäänkirjautumissivulta.

Ohje löytyy osoitteesta:

<https://docs.google.com/document/d/1wGgcnk0FL7BvSIA9QaDCtGYCNIcF43I0aKr7WSVB97A/edit>

Asiantuntijuutesi saaminen mukaan tälle Delfoi-kierrokselle on erittäin tärkeää! Kommentoithan myös muiden ajatuksia ja perusteluja.

Terveisin,

Tutkimuksen managerit Tarja Muukkonen ja Sini Salmenjoki
(tarja.muukkonen@ksl.fi, sini.salmenjoki@ksl.fi)

Liite 2: 1. kierroksen kysymykset ja väitteet

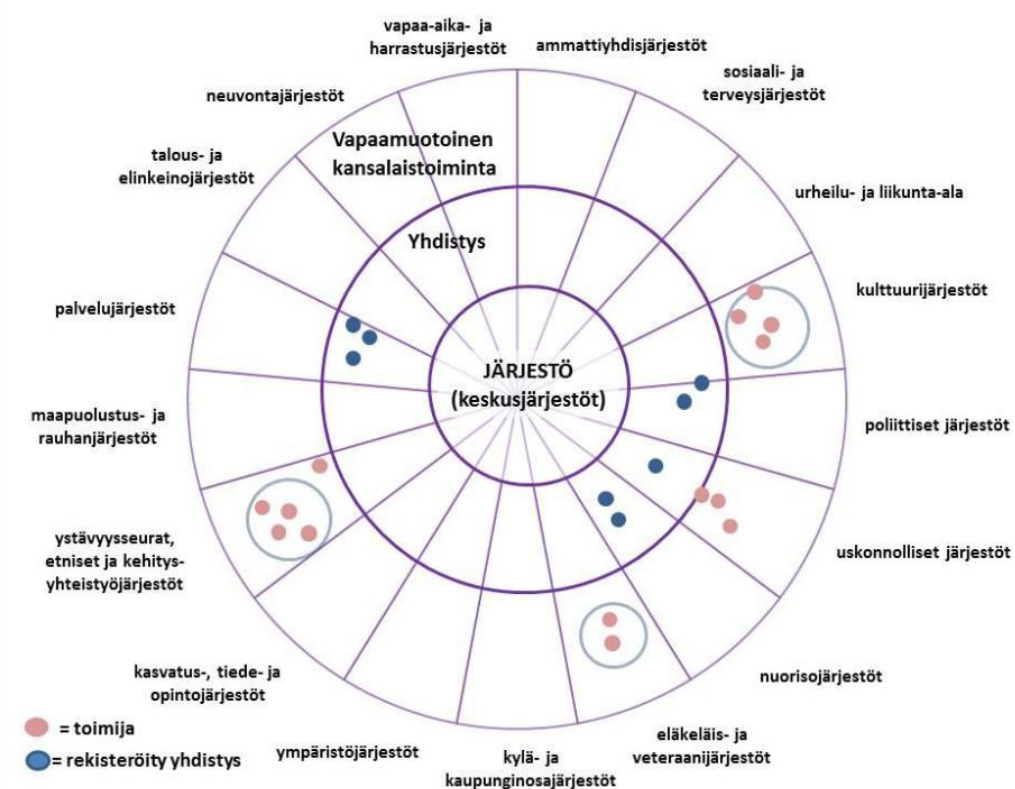
Taustaa ja johtanto

Järjestöjen tulevaisuus 2022 -kyselyn ensimmäinen kierros sisältää kolme eri osa-aluetta: Organisaatio, **Toiminta** ja Toimijat. Voit tuoda oman panoksesi yhteen, kahteen tai kaikkiin kolmeen osa-alueeseen. Jokaisessa kohdassa sinulla on mahdollisuus myös argumentoida omaa ajatustasi ja nähdä muut vastaukset ja argumentit.

Kuvaamme järjestökenttää organisoitumisen kautta kolmella sisäkkäin olevalla tasolla: **keskusjärjestöt, paikalliset yhdistykset** sekä **vapaamuotoinen** oman panoksesi yhteen, kahteen tai kaikkiin kolmeen osa-alueeseen. Jokaisessa kohdassa sinulla on mahdollisuus myös argumentoida omaa ajatustasi ja nähdä muut vastaukset ja argumentit.

Kuvaamme järjestökenttää organisoitumisen kautta kolmella sisäkkäin olevalla tasolla: keskusjärjestöt, paikalliset yhdistykset sekä vapaamuotoinen kansalaistoiminta. Tarkastelun kohteena ovat myös toimintasektorit: mm. aatteellinen toiminta (poliittinen toiminta, luonnonsuojelu, uskonnollinen toiminta jne), nuorisotoiminta, urheilu- ja liikunta, ammattiyhdistystoiminta, sosiaali- ja terveysalan toiminta.

Kiinnostavaa on nähdä, miten sektorit ja sisäkkäin olevat tasot kohtaavat vuonna 2022. Kun tähän otetaan mukaan yhteiskunnan, ympäristön ja kulttuurin jatkuva ja alati nopeutuva muuttuminen ja sen vaikutukset muun muassa eri ikäryhmiin, niin tulevaisuuteen näkemisen vaikeuskerroin kasvaa.

Järjestöjen tulevaisuus -kyselyssä on vastaustapa vaihtelee vain hiukan, joten vastaaminen ei tuottane vaikeuksia.

Jottei tehtävä ei ole liian helppo ajattelun tasolla, **tarkasteluvuosi on 2022!** Tulevaisuustarkastelu on myös helpotus, koska vääriä vastauksia ei voi olla. Tulevaisuuksia on aina monta, jopa niin monta että osa niistä nousee esiin vastausten perustelujen ja kommenttien kautta. **Muistakaa siis kommentoida!** Delfoi-tekniikan mukaisesti kaikki **vastaukset ovat anonyymejä** myöskin kyselyn managereille.

Järjestöjen tulevaisuus 2022 Organisaatio

1. Arvioi rekisteröityjen yhdistyksien määrän kehitys vuoteen 2022 mennessä.

Sotien jälkeen järjestöjen määrä nousi valtavasti, samaa nousua oli myös 90-luvun puolivälissä jostain syystä. Onko nyt jotain liikkeellä, jonka vuoksi rekisteröityvien yhdistysten määrä nousee tai laskee huomasti?

2. KAIKKI yhdistykset rekisteröidään VERKON KAUTTA vuoteen 2022 mennessä.
3. Vapaamuotoinen kansalaistoiminta syrjäyttää rekisteröityneet yhdistykset lukumäärältään vuoteen 2022 mennessä.

Vapaamuotoisella kansalaistoiminnalla tarkoitamme tässä kyselyssä ihmisten ja ryhmien löyhiä yhteenliittymiä ja verkostoja. Niiden toimintatavat ja -aika lähtevät toimijoista itsestään.

Järjestöjen tulevaisuus 2022 Toimijat

1. Sitoutuminen vapaamuotoiseen kansalaistoimintaan
Laita tärkeysjärjestykseen syyt (motiivit) sitoutua vapaamuotoiseen kansalaistoimintaan 2022.
2. Motivaatio rekisteröityihin yhdistyksiin
Laita tärkeysjärjestykseen syyt (motiivit) sitoutua rekisteröityihin yhdistyksiin 2022.
Virallisia yhdistyksiä ovat yhdistysrekisterissä olevat yhdistykset.
3. Harmaat pantterit tulevat olemaan rekisteröityneen järjestötoiminnan sekä vapaan kansalaistoiminnan ydin vuonna 2022.

Harmailla panttereilla tarkoitetaan työelämästä eläkkeelle jääneet toimintakykyiset ja -haluiset kansalaiset. Heillä on aikaa ja varaa peruselämisen lisäksi osallistua harrastustoimintaan. 60-70 luvun nuoret olivat yhteiskunnallisen järjestötoiminnan kärkijoukkoa, samaiset toimijat ovat vuonna 2022 harmaita panttereita.

Järjestöjen tulevaisuus 2022 Toiminta

1. Vapaamuotoinen kansalaistoiminta
Vuonna 2022 kaikessa kaupunkisuunnittelussa käytetään hyväksi vapaamuotoista kansalaistoimintaa.

Vapaamuotoisella kansalaistoiminnalla tarkoitamme ihmisten ja ryhmien löyhiä yhteenliittymiä ja verkostoja. Niiden toimintatavat ja -aika lähtevät toimijoista itsestään.

2. Vapaaehtoistoiminta ja vapaaehtoistyö
Vapaaehtoistyö korvaa vapaaehtoistoiminnasta 2/3 vuoteen 2022 mennessä sosiaali- ja terveyssektorilla (esim. lasten ja vanhusten hoidossa).

Vapaaehtoistoiminta on vapaaehtoista, palkatonta toimintaa, jota tehdään yhteiseksi, omaa lähipiiriä laajemmaksi hyödyksi ja iloksi.

Vapaaehtoistyötä tehdään ilman palkkaa tai siihen verrattavaa korvausta. Vapaaehtoistyöntekijän tekemä työ on rinnastettavissa palkalliseen työhön.

3. Toiminnan paikka

Verkossa toimiva vapaamuotoinen kansalaistoiminta korvaa paikallisen yhdistystoiminnan vuonna 2022.

Yhdistyslaki sallii nykyään osallistumisen verkon kautta rekisteröityjen yhdistyksien kokouksiin.

4. Kansalaistoiminnan pysyvyys

Rekisteröityneiden yhdistysten ja vapaamuotoisen kansalaistoiminnan eri toimintasektoreiden merkityksen muutos vuoteen 2022.

Arvioi, minkä sektorien merkitys lisääntyy ja minkä vähenee. Vedä neljä (4) mielestäsi eniten merkitykseltään lisääntyvää ja vähenevää toimintasektoria valitsemaasi laatikkoon.

Liite 3: 1,5. kierroksen kysymykset

Alla olevien uusien kysymyksien lisäksi vastaajat saivat muuttaa tai lisätä omia 1.kierroksen vastauksia, sekä tutustua ja kommentoida muiden vastauksiin ja kommentteihin..

Järjestöjen tulevaisuus 2022 Organisaatio

1. kierroksen satoa ja mahdollisuus täydentää

Nyt on aika tarkastella kyselyn ensimmäisen kierroksen tähän astisia vastauksia.

Lue kommentit sinua kiinnostavista väitteistä ja täydennä omaasi ja/ tai kommentoi muiden tekstejä. Olisi suotavaa, että perustelet ajatuksiasi mieluummin laajemmin kuin suppeasti.

Tekemiämme huomioita tämän kyselyn ensimmäisestä kysymyksestä, jossa piti **arvioida rekisteröityjen yhdistysten määrän kehitys vuoteen 2022 mennessä**: rekisteröityneiden yhdistysten määrän muutokset vuoteen 2022 on arvioitu melko loiviksi.

Enemminkin on arveltu, että rekisteröityneet yhdistykset vähenevät koko ajan.

"Uskon, että yleinen alakuloisuus ja flegmaattisuus (mm. taloustilanteesta johtuen) saa aikaan selvää laskua kansalaisten halussa perustaa yhdistyksiä. Lisäksi tietenkin se, että halu rakentaa mitään pysyvää, riesaksi jäävää rakennelmaa vähenee ja toiminta on löyhempää ja lyhytjännitteisempää."

Mitä mieltä sinä olet asiasta?

Järjestöjen tulevaisuus 2022 Toimijat

1. kierroksen satoa ja mahdollisuus täydentää

Nyt on aika tarkastella kyselyn ensimmäisen kierroksen tähän astisia vastauksia.

Lue kommentit sinua kiinnostavista väitteistä ja täydennä omaasi ja/ tai kommentoi muiden tekstejä. Olisi suotavaa, että perustelet ajatuksiasi mieluummin laajemmin kuin suppeasti.

Tekemiämme huomioita tämän kyselyn kolmannesta väitteestä: **Harmaat pantterit tulevat olemaan rekisteröityneen järjestötoiminnan sekä vapaan kansalaistoiminnan ydin vuonna 2022.**

Meidän mielestämme kommenteissa ei nosteta merkittävästi esille, osallistuvatko harmaat pantterit rekisteröityihin yhdistyksiin tai vapaamuotoiseen kansalaistoimintaan.

"Vallalla tuntuu olevan kova nuorentamisen meno: poliittiset puolueet pitävät tärkeänä, että puheenjohtaja on nuori, ministeri saa kannuksensa nuoruudesta. Nuoruutta jotenkin yliarvostetaan. Voi hyvin olla, että harmaita panttereita todella tarvitaan tulevaisuudessa "pitämään yhdistystoimintaa pystyssä".

Mitä mieltä olet asiasta?

Järjestöjen tulevaisuus 2022 Toiminta

1. kierroksen satoa ja mahdollisuus täydentää

Nyt on aika tarkastella kyselyn ensimmäisen kierroksen tähän astisia vastauksia.

Lue kommentit sinua kiinnostavista väitteistä ja täydennä omaasi ja/ tai jatka muiden tekstejä. Olisi suotavaa, että perustelet ajatuksiasi mieluummin laajemmin kuin suppeasti.

Tekemiämme huomioita tämän kyselyn toisesta väitteestä:

Vapaaehtoistyö korvaa vapaaehtoistoiminnasta 2/3 vuoteen 2022 mennessä sosiaali- ja terveyssektorilla (esim. lasten ja vanhusten hoito).

Väitteen muotoilu näyttää herättäneen kysymyksiä ja epäilyjä, mutta meidän mielestämme se ei näy kommenttien määrässä ja laadussa.

Mitä muiden kommentit herättävät sinussa?

"Jotenkin tuntuu, että meilläkin ollaan menossa ns. jenkkityyliin nimenomaan vapaaehtoistyön lisääntyessä. Ymmärrän vapaaehtoistoiminnan esim. urheiluseuraan kuuluvana talkootyönä tai toimintana, ja vapaaehtoistyön taas esimerkiksi yksittäisenä panoksena vaikka kerran viikossa käytettävänä tiettyinä aikoina, joka annetaan vaikka vanhuksille (luetaan, ulkoilutetaan). Taloudellisen eriarvoisuuden lisääntyessä tässä mahdollinen trendi on amerikkalainen tapa "hyväosaisen" auttaa huonompiosaista antamalla omaa aikaansa. En pidä suuntausta hyvänä minäkään, koska tämä murentaa hyvinvointivaltiomme perustaa."

Kolmannen väitteen, **Verkossa toimiva vapaamuotoinen kansalaistoiminta korvaa paikallisen yhdistystoiminnan vuonna 2022**, kommentit herättivät meissä kysymyksen:

Onko verkossa vähemmän yhteistöllisyyttä kuin kasvokkain tapahtuvassa kohtaamisessa?

"Ei tapahdu eikä ole toivottavaakaan. Kansalaistoiminta on kansalaisten kohtaamista ja yhdessä toimimista, ennen muuta kasvokkain."

Liite 4: 2. kierroksen kysymykset

Taustaa ja johdanto 2. kierrokselle

Ensimmäisen kierroksen tuloksena tuli selväksi, että järjestökenttä tulee elämään niin määrän kuin laadunkin suhteen. Näistä ensimmäisen kierroksen ja sen jatkona olleen tarkennuskierroksen vastauksistanne olemme nostaneet muutamia asioita vielä lähempään tarkasteluun.

Tässä osassa on viisi varsinaista väitettä tai kysymystä ja yksi, jossa kartoitetaan vastaajien asiantuntijuutta. Aikaisemmillä kierroksilla vastaaville tämän osan viimeisessä kohdassa pitäisi olla jokaisen omat vastaukset näkyvissä. Kohtia voi poistaa tai lisätä tarpeen mukaan. Ensimmäistä kertaa kyselyyn vastaaville lomake on tyhjä ja odottaa vain teidän merkintöjänne!

Järjestöjen tulevaisuus 2022 -kyselyn 2. kierros sisältää kolme eri osa-aluetta: Organisaatio, Toiminta, Toimijat. Voit tuoda oman panoksesi yhteen, kahteen tai kaikkiin kolmeen osa-alueeseen. Jokaisessa kohdassa sinulla on mahdollisuus myös argumentoida omaa ajatustasi ja nähdä muut vastaukset ja argumentit.

Tässä osiossa jo aikaisempiin kierroksiin vastanneet voivat muuttaa tai täsmentää omaa asiantuntijuuttaan niin halutessaan. (tässä viimeinen kysymys). Tässä vaiheessa mukaan tulleilta luonnollisesti toivotaan oman asiantuntijuuden määrittelyä.

Järjestöjen tulevaisuus -kyselyssä vastaustapa vaihtelee vain hiukan, joten toivon mukaan vastaaminen ei tuota vaikeuksia.

Jotta tehtävä ei ole liian helppo ajattelun tasolla, **tarkasteluvuosi on 2022!** Tulevaisuustarkastelu on myös helpotus, koska väriä vastauksia ei voi olla. Tulevaisuuksia on aina monta, jopa niin monta että osa niistä nousee esiin vasta vastausten perustelujen ja kommenttien kautta. **Muistakaa siis kommentoida!** Delfoi-tekniikan mukaisesti kaikki **vastaukset ovat anonymejä** myöskin kyselyn managereille.

Järjestöjen tulevaisuus 2022 Organisaatio

1. Rahoitus

Arvioi mitkä seuraavista kolmannen sektorin rahoitusväylistä lisääntyvät/vähenevät seuraavan kymmenen vuoden aikana?

Tänä päivänä monet yhdistykset painivat yhä niukkenevien varojen turvin. Tiukka viranomaisohjaus ja rahoituksen saamisen vaikeus voi jatkossa hankaloittaa järjestöjen toimintaa.

2. Brändiseksikkäät

Vuonna 2022 menestyvät yhdistykset, joilla on korkea mediahuomioarvo ja kyky vedota ihmisten tunteisiin. Tämä koskee sekä rekisteröityjä yhdistyksiä että vapaamuotoista kansalaistoimintaa.

Mediaseksikkäät toimijat keräävät valtaosan avustuksista ja sponsorirahoista, joita antavat yhä useammin erilliset välittäjäyhtiöt.

3. Yhdistystoiminnan driver

Yhdistystoiminnan johtava motiivi on yksilöllinen omaan elämäntilanteeseen liittyvä tarve kuulua ryhmään ja vaikuttaa.

Ensimmäisen kierroksen tuloksista on pääteltävissä, että omaa elinpiiriä ja arkea koskettava kansalaistoiminta lisääntyy ja korvaa aatteellisen kansalaistoiminnan, jonka arvioidaan olevan laskussa.

4. Yhdistyssurffailu

Yhdistysten jäsenkierto kaksinkertaistuu kymmenen vuoden aikana.

Yksilöllistynyt yhdistystoiminta on johtanut siihen, että yhdistyksiin ja seuroihin liitytään ja erotaan aiempaa useammin pelkän elämäntilanteen mukaan. Kun lapset ovat pieniä osallistutaan vanhempainyhdistyksien ja harrastusseurojen toimintaan, jne.

5. Yhdistysmäärä romahtaa

Rekisteröityneiden yhdistysten määrä romahtaa kolmanneksella (vuoden 2011 tilaston mukaan 2500:stä 1600:een) vuoteen 2022 mennessä.

Suuret ikäluokat jättävät järjestöelämän (myös järjestöhallinnon pyörittämisen) vuoteen 2022 mennessä eikä heille ole näkyvissä korvaajaa.

Järjestöjen tulevaisuus 2022 Toimijat

1. Vapaat kansalaiset

Eläkeikäisten ajankäyttövalintojen lisääntyminen/vähentyminen v. 2022.

Vapaiden kansalaisten - eläkeikäisten - määrä lisääntyy ja sen valinnoilla on lisääntyvä merkitys kaikilla yhteiskuntasektoreilla.

2. Motivaatio kansalaistoimintaan - intro

1. kierroksen tuloksena oli, että molemmissa ryhmissä (rekisteröityneet yhdistykset ja vapaamuotoinen kansalaistoiminta) nousivat saaminen, antaminen ja toiminta kärkimotivaatioiksi.

Tarkastellaan vielä linkin takaa löytyvän timanttimalin akseleita kutakin erikseen siten, että lähtökohtana on tällä hetkellä kunkin akselin +/- kohta. Mikä on siis muutos kymmenen vuoden päähän!

3. Motivaatio kansalaistoimintaan 1/4

Mihin kohtaan mielestäsi asettuu motivaatio toimintaan vuonna 2022 akselilla Saaminen - Antaminen sekä rekisteröityneissä yhdistyksissä että vapaamuotoisessa kansalaistoiminnassa?

4. Motivaatio kansalaistoimintaan 2/4

Mihin kohtaan mielestäsi asettuu motivaatio toimintaan vuonna 2022 akselilla Toiminta - Pohdinta sekä rekisteröityneissä yhdistyksissä että vapaamuotoisessa kansalaistoiminnassa?

5. Motivaatio kansalaistoimintaan 3/4

Mihin kohtaan mielestäsi asettuu motivaatio toimintaan vuonna 2022 akselilla Läheisyys - Etäisyys sekä rekisteröityneissä yhdistyksissä että vapaamuotoisessa kansalaistoiminnassa?

6. Motivaatio kansalaistoimintaan 4/4

Mihin kohtaan mielestäsi asettuu motivaatio toimintaan vuonna 2022 akselilla Uuden etsintä - Jatkuvuus sekä rekisteröityneissä yhdistyksissä että vapaamuotoisessa kansalaistoiminnassa?

Järjestöjen tulevaisuus 2022 Toiminta

1. Harmaa talous

Vuonna 2022 verottomasta vapaaehtoistyöstä on tullut laitonta.

EU:n kilpailulainsäädäntö on ajanut merkittävän osan yhdistystoiminnasta "harmaaksi taloudeksi". Esimerkiksi vanhusten kauppa- tai siivousapu on veronalaista toimintaa silloinkin, kun siitä ei oteta korvausta ellei kyseessä ole lähisukulainen.

2. Vapaamuotoinen kansalaistoiminta

Vapaamuotoinen kansalaistoiminta on merkittävästi voimistunut ja se otetaan huomioon myös viranomaistoiminnassa vuonna 2022.

Erilaiset nettiyhteisöt ovat mallintaneet vapaamuotoiselle kansalaistoiminnalle "järjestäytyneet kasvot". Osallistujat ovat mukana omin tiedoin, joka mahdollistaa sen, ettei toiminta jää kasvottomaksi ja vastuuttomaksi vaan yhteisistä asioista ja toimista voidaan neuvotella eri osapuolten kanssa.

3. Valtion vetäytyminen

Valtio on lopettanut yhdistysten valtionavut vuoteen 2022 mennessä.

Valtio on v. 2022 vetäytynyt sekä yritysten että yhdistysten suorasta avustamisesta. Apu kohdennetaan vain yhteiskunnallisesti merkittäväksi koettuihin palveluihin, joita myös yrityksillä ja yhdistyksillä on mahdollista kilpailusäädösten puitteissa tuottaa.

4. Poliitiikan paluu

Rekisteröidyt yhdistykset ja vapaamuotoinen kansalaistoiminta ovat johtavassa roolissa kunta- ja kaupunkitilan kehittämisessä ja suunnittelussa vuonna 2022.

Suoran demokratian ja avoimen datan lisääntyminen on johtanut kuntasuunnitteluprosessien demokratisoitumiseen. Vapaamuotoinen kansalaistoiminta soveltuu vaikutuskanavana konkreettisiin arkielämän asioihin esim. virkistysalueen käytön suunnittelu, jätteiden lajittelu/kierrätyspisteet.

5. Palvelujen yhdistykset

Kuntien purkaessa omaa palvelutoimintaansa sosiaali-, terveys- ja opetussektorilla yhdistykset ovat kaksinkertaistaneet oman palvelutoimintansa vuosien 2012-2022 aikana.

Julkisten palvelujen yksityistäminen johti ensin toiminnan keskittymiseen monikansallisille yhtiöille, joiden kyky manipuloida markkinoita ja pääomia sittemmin johti kustannusten nousuun, kansalaisten kritiikkiin ja sopimusten purkautumiseen. Ulkoistetut palvelut on pilkottu siten, että valtaosiltaan niitä hoitavat paikalliset tai maakunnalliset yhdistykset ja osuuskunnat.

6. Seuralliset seurat

2020-luvulla ihmisten tarve seuralliseen ja järjestäytyneeseen toimintaan on lisääntynyt, mikä näkyy rekisteröityneiden yhdistysten määrän kääntymisenä nousuun.

Vuosituhanten taitteen molemmin puolin sijoittunut suuri aikakausimurros alkaa rauhoittua ja uudet toimintatavat vakiintua vuoden 2020 paikkeilla. Sen seurauksena alkaa vakaamman kehittämisen, kehittymisen ja rakentamisen ajanjakso, joka näkyy kaikenlaisen aktiivisuuden lisääntymisenä.

Liite 5: Nimilista kutsutuista panelisteista

Annikki Ahlqvist, Humanistinen ammattikorkeakoulu

Aaro Harju, Kansalaisfoorumi

Anita Rubin, Tulevaisuuden tutkimuskeskus

Antti Poikola, Otavan Opisto

Loviisa Itäkannas, Julkisten ja hyvinvointialojen liitto

Sari Virta, Suomen Työväen Urheiluliitto

Kirsi Lähde, Opetus- ja kulttuuriministeriö

Marja-Riitta Pönkä, Opetus- ja kulttuuriministeriö

Leo Stranius, Luonto-Liitto

Silvia Modig, kansanedustaja

Jukka Peltokoski

Hannu Linturi, Tulevaisuuden tutkimuskeskus

Pirkko Elomaa-Vahteristo, Marttaliitto ry

Kari A. Hintikka, Jyväskylän yliopisto

Martti Siisiäinen, Jyväskylän yliopisto

Ari Näätäsaari, Suomen Sosialidemokraattinen Puolue r.p.

Marion Fields, OK-opintokeskus

Jyrki Eräkorpi, Helsingin NMKY

Tiina Rajala, Eläkeläiset ry

Päivi Kärnä, Suomi-Venäjä-Seura

Elina Varjonen, Raha-automaattiyhdistys

Kalevi Kivistö, Eläkeläiset ry

Anne Rongas, Suomen eOppimiskeskus ry.

Alexi Rossi, Avoin ministeriö

Veli-Tapio Kangasluoma, Suomen Työväen Urheiluliitto

Heikki Virkkunen, Puotinkylän Valtti ry.

Kari Ekman, Etelä-Suomen Liikunta ja Urheilu